

1983/84:112

Torsdagen den 29 mars

Kl. 11.00

1 § Justerades protokollen för den 21 innevarande månad.

2 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprovsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Karl-Anders Petersson (c), Ronneby, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr. o. m. den 1 april 1984 sedan Claes Elmstedt (c) avsagt sig sitt uppdrag.

Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Ulla Gustafsson (c), Nättraby, och Arvid Edvardsson (c), Svängsta.

Valprovsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen. Stockholm den 28 mars 1984

Stig Nordlund

/Sven-Georg Grahn

3 § Svar på fråga 1983/84:430 om importavgiften på koscherslaktat kött

Anf. 1 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Mot bakgrund av att restitution av införselavgiften för koscherslaktat kött upphört med utgången av juni 1983 har Kerstin Ekman frågat mig

1. om det är rimligt att en liten minoritet skall förtas möjligheten att följa sina religiösa bud,
2. vilka åtgärder jag avser att vidta för att denna judiska minoritet skall kunna bevara möjligheten att följa sina religiösa bud.

Självfallet bör inte en minoritet förtas möjligheten att följa sina religiösa bud så länge dessa inte strider mot svensk lag. Det Kerstin Ekman tar upp i sin fråga innebär inte att de judiska trosbekännarna berövats denna möjlighet.

Torsdagen den
29 mars 1984

*Om importavgiften
på koscherslaktat
kött*

Koscherslakt utan föregående bedövning är av djurskyddsskäl förbjuden enligt lagen (1937:313) angående slakt av husdjur. Riksdagen har nyligen avslagit en motion med yrkande om utredning av koscherslakt (motion 1982/83:150, JoU 1983/84:12). Vid import av koscherkött betalas samma importavgift som för annat kött. På grund av att koscherslakten medför extra kostnader blir emellertid koscherköttet dyrare än annat kött. De judiska församlingarna har därför anhållit om bidrag för tillhandahållande av koscherkött i Sverige med ett belopp motsvarande vad som tidigare utgått genom restitution av importavgiften.

Staten stöder trossamfundens verksamhet genom statliga bidrag på sammanlagt närmare 34 milj. kr. per år ur anslaget Bidrag till trossamfund. Det ankommer på samfunden själva att bestämma hur bidraget skall fördelas. Vid fördelningen tas hänsyn till bl. a. hur många medlemmar som finns i de olika samfunden. Budgetåret 1982/83 har de judiska församlingarna i Sverige fått 315 000 kr. ur detta anslag.

Ett regeringsbeslut om bidrag ur nämnda anslag till de judiska församlingarna för att täcka merkostnaderna för koscherslaktat kött skulle innebära ett avsteg från principen att samfunden själva får fördela statsbidraget. Ett sådant beslut skulle också ge de judiska församlingarna en i förhållande till antalet medlemmar oproporionerligt stor del av anslaget till trossamfund. Till detta kommer att andra grupper, som av olika skäl önskar eller behöver använda speciella livsmedel, med lika stor rätt kan göra anspråk på statsbidrag.

Jag är således inte beredd att vidta några särskilda åtgärder för att kompensera merkostnaderna för koscherslaktat kött.

Anf. 2 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret, men jag får verkligen beklaga dess utformning.

Vi måste slå vakt om den enskildes möjlighet till fri religionsutövning. Både från folkrättslig synpunkt och från religionsfrihetssynpunkt är detta ett oeftergivligt krav. För många judar är det av stor religiös betydelse att man har möjlighet att äta rituellt slaktat kött – koscher.

När man på grund av motsättningar mellan svensk lagstiftning och judiska regler har upphört med judisk slakt i Sverige måste man söka andra lösningar. Man har då importerat koscherkött från andra länder, främst Danmark. Den merkostnad som uppkommer genom frakt och slaktavgiften till den slaktare som förrättar koscherslakten erläggs av de judiska församlingarna. Den importavgift som tas ut drabbar däremot de enskilda människorna.

Att avgiften inte utgör något hinder för religionsutövningen, som civilministern säger i sitt svar, är inte sant. I och med att det blir en sådan fördyring blir det ett verkligt hinder.

För att kunna tillgodose den judiska minoritetens behov av koscherkött beslöt den icke-socialistiska regeringen att man skulle få rätt till partiell restitution av importavgiften. Sedan har regeringen fattat beslut för ett år i

Den 9 december 1982 beviljade den nytilträdde socialdemokratiska regeringen restitution för den period som var aktuell men uttalade redan då att det var tveksamt om man skulle fortsätta. Nu har vi fått bekräftat att den socialdemokratiska regeringen har slagit in på en ny linje.

Jag tycker inte att staten kan räkna i kronor och ören när det gäller en frihetsfråga – och det är en frihetsfråga. Redan på 1700-talet öppnade Sverige gränserna för en förföljd minoritet, den judiska minoriteten. Skall vi nu som ett av de första länderna i västvärlden genom lagar och restriktioner förvägra judarna rätten till religionsutövning? Detta är faktiskt vad det handlar om.

Det var självklart för folkpartiet i regeringsställning att ge denna hjälp, och jag är förvånad över att den socialdemokratiska regeringen resonerar på ett annat sätt. Jag undrar om det inte kunde finnas möjlighet att ompröva det svar jag har fått, så att vi får en mera positiv bedömning av den här frågan.

Anf. 3 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag vill tillbakavisa kritiken att vi i Sverige inte skulle ha en religionsfrihet, som betyder att man får bekänna sig till och utöva olika former av religion. Den principen slår vi vakt om.

Men eftersom den här frågeställningen också sammanhänger med de jordbrukspolitiska regleringarna, har därmed kostnadsfrågan dragits in. Detta visas av att riksdagens tidigare beslut och frågans tidigare hantering även har setts utifrån den utgångspunkten.

Vad som komplicerar frågan ytterligare är att det ju inte bara är de judiska församlingarna som har att täcka merkostnader. Även andra samfund kan med lika stor rätt göra anspråk på liknande statsbidrag. Det är nämligen så att rituell slakt enligt i stort sett samma principer sker bland såväl judar som muslimer. Det betyder att vi också måste betrakta saken som en rättvisefråga.

Till sist påminner jag om att jag i mitt svar klart redogjorde för hur regeringen ger en pott pengar till trossamfunden och inte går in och specialdestinerar pengarna och talar om hur de skall fördelas, utan samfundet får själva göra fördelningen. Jag tycker därför att regeringen har handlagt den här frågan på ett korrekt sätt.

Anf. 4 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Det är klart att det inte är så att man förvägrar någon att utöva sin religion, men om man försvårar det genom lagstiftning och genom att ha en njuigg inställning, är det ju samma sak.

Jag tycker inte att man kan tala om rättvisa eller ta upp våra jordbruksavtal när det är en sådan här fråga vi diskuterar. Här är det fråga om hjälp till människor som behöver vår förståelse. Vi måste underlätta för dem att utöva sin religion. Det kan aldrig jämföras med andra avvägningar som vi gör när det gäller jordbrukspolitiken.

Det är klart att om det kommer liknande framställningar från andra samfund som har med just denna typ av frågor att göra skall de behandlas på

*Om importavgiften
på koscherslaktat
kött*

samma sätt. Men man kan inte göra en jämförelse med det stöd till församlingsverksamheten som i övrigt ges till församlingarna i Sverige.

Anf. 5 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag vet inte vad Kerstin Ekman menar när hon angriper mig för att jag hänvisar till lagstiftning som ett hinder. Jag utgår från att hon inte menar att riksdagen skall ompröva beslutet att av djurskyddsskäl förbjuda koscherslakt. På den punkten har vi en lagstiftning sedan lång tid tillbaka, och riksdagen har nyligen sagt att vi med hänsyn till djurskyddsintresset inte kan tillåta en sådan slaktmetod i vårt land.

Jag undrade bara om det var detta som Kerstin Ekman menade när hon talade om besvärliga hinder från regeringens sida. I så fall känner jag mig lugn, eftersom en enig riksdag har uttalat sig för att principen att av djurskyddsskäl förbjuda koscherslakt fortsättningsvis bör gälla.

Anf. 6 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Nej, jag menade inte att riksdagsbeslutet skulle omprövas. Men i och med att vi har infört denna bestämmelse om koscherslakt har vi också tagit på oss ett ansvar för att lösa frågan på annat sätt. Det var det som den borgerliga regeringen gjorde genom att ge restitution på importavgiften. Nu vägrar den socialdemokratiska regeringen att fullfölja detta, vilket jag verkligen beklagar.

Anf. 7 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag vill förtydliga för Kerstin Ekman att det i så fall inte bara är den judiska minoriteten som det handlar om utan också om andra minoriteter. Frågan är därför mer komplicerad än vad den förefaller om man gör gällande att det bara rör sig om en grupp. Därtill kommer den fördelningsprincip som tillämpas vid fördelningen av pengar till trossamfunden.

Anf. 8 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tror säkert att det kan finnas andra frågor som är likartade, men det är frågan om koscherslaktat kött som vi i dag diskuterar. Jag beklagar att jag har fått det svar som civilministern här har lämnat, för det hade jag inte väntat mig.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1983/84:139 till arbetsmarknadsutskottet

1983/84:142 lagförslag 1 till konstitutionsutskottet

lagförslagen 2–20 till justitieukskottet

1983/84:156 till socialförsäkringsutskottet

5 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1983/84:2657–2678 till utbildningsutskottet

1983/84:2679–2681 till arbetsmarknadsutskottet

1983/84:2682–2684 till socialförsäkringsutskottet

1983/84:2685–2690 till finansutskottet

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

6 § Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

(forts. från prot. 111)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande 1983/84:25.

Anf. 9 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Från jord till bord kan sägas vara de jordbruksbaserade livsmedlens väg. Jordbrukspolitiken har ju egentligen ytterst till syfte att säkra försörjningen med sunda livsmedel, som svenska konsumenter vill och kan köpa.

Sedan ett år tillbaka arbetar en parlamentariskt sammansatt livsmedelskommitté tillsammans med en bred expertpanel på över 70 personer från alla livsmedelskedjans led för att finna vägar så att vi kan

1. anpassa produktionen till konsumenternas behov samt till sådan export som är lönsam både för näringen och för landet,
2. få en sådan sammansättning av produktionen att den tillfredsställer såväl kost- och näringsmål som ekonomiska målsättningar,
3. få ett effektivt jordbruk i olika delar av landet samt
4. finna vår plats i världens livsmedelsförsörjning.

För den som känner till det komplexa i jordbruksprisregleringar och jordbruksavtal kan dessa målsättningar verka utopiska. Men vi måste göra ett allvarligt försök. För dagen är vi beroende av att få en bättre samordning av prissättning och kvalitet såväl i jordbruk som i industri och i handel om jordbrukspolitiken skall kunna mötas med förtroende av både jordbrukare och konsumenter. Dagens presskommentarer till det nyligen ingångna avtalet är väl ett exempel på hur stort detta behov är.

Erfarenheterna från EG:s jordbruksproblem och ekonomiska kris borde åtminstone lära oss att söka styra utvecklingen i tid. Det är ett helt annat panorama för 1980-talets jordbruk än för 1960-talets. I dag sker 80 % av produktionen vid stora eller mellanstora jordbruk med god teknik. Över hälften av de jordbrukarhushåll som har över 2 ha åker har i dag mera inkomst av annat arbete eller annan tjänst än av jordbruket. Inom varje storleksgrupp i jordbruket är inkomstspridningen mycket stor.

Eftersom livsmedelspolitiska kommittén har att utreda så övergripande och centrala frågor för livsmedelsproduktionen blir det naturligt att man inför en del ställningstaganden till aktuella förslag i motioner måste avvakta kommitténs förslag.

Torsdagen den
29 mars 1984

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Detta gäller t. ex. vpk:s krav om att minska sårbarheten inom livsmedelsproduktionen, speciellt vad gäller användning av konstgödsel och bekämpningsmedel och att bevilja 15 milj. kr. mer till beredskapslagring av livsmedel. Därför måste detta krav avslås med hänvisning till kommitténs arbete på detta område. Även inom miljövården arbetar vi för att minska användningen av kemiska medel i jordbruket.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på reservation nr 8.

För att garantera kvaliteten på våra livsmedel i konsumentledet är livsmedelskontrollen och statens livsmedelsverks verksamhet mycket viktiga. En minskning av medelstillelningen till livsmedelsverket och dämpning av kontrollen kan minska producenternas kvalitetsmedvetande. För konsumenterna, som f. n. är mycket intresserade av, för att inte säga misstänksamma mot matens kvalitet är detta också viktigt.

Vad gäller kontroll av rester av bekämpningsmedel får importörerna i dag betala dessa prov. För att på ett enkelt sätt garantera att också den inhemska produktionen får bära sina kontrollkostnader har man i propositionen föreslagit att återbäringen till trädgårdsnäringen skall tas från den betalda miljöavgiften på handelsgödsel. Med denna enkla omföring har man undvikit en stel byråkrati med avgiftsuppbörd.

I en borgerlig reservation, nr 19, går man nu emot detta förfaringsätt. Reservanterna anser att man utan ytterligare medelstillelning kan betala kontrollverksamheten. Men denna bedömning håller inte i verkligheten, utan att man måste sänka kvaliteten vid kontroll och undersökning av livsmedel.

Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservation nr 19.

I punkterna 7 och 8 i betänkandet behandlas några statliga bidrag till trädgårdsnäringen – det gäller bl. a. bidrag till rationalisering och energibesparande åtgärder och även bidrag till vissa reklamorganisationer för trädgårdsprodukter. Regeringen föreslår 7 milj. kr. resp. 900 000 kr. Därtill må nämnas att trädgårdsnäringen också har möjlighet att få statlig kreditgaranti för lån till rationalisering inom näringen.

Även på detta område har devalveringen inneburit att importen till Sverige har blivit dyrare, och trädgårdsnäringens konkurrenskraft har därmed förbättrats på den svenska marknaden. Dessutom har vi kvar tullarna på en del produkter. Jag vill gärna säga att jag inte tror att Sverige i internationella sammanhang kan bejaka frihandel och ökat varuutbyte och sedan bygga upp höga tullmurar eller subsidiesystem som premierar den inhemska produktionen. Det är enbart inom jordbruksproduktionen som det i hela västvärlden finns ett protektionistiskt system.

Företagen inom trädgårdsnäringen skall naturligtvis i likhet med andra småföretag lätt få tillgång till krediter. Men de måste på sikt inpassas i en öppen ekonomi. För en del trädgårdsprodukter är vi också beroende av import under en viss del av året.

Därför, herr talman, avvisar vi centerpartiets reservation nr 6 och mittenpartiernas reservation nr 7.

Intresset för livsmedelsfrågor har ibland varit svalt i stora politiska

sammanhang. Men med stigande livsmedelspriser och en tilltagande diskussion kring produktionsmetoder och hantering i industri och handel tror jag att intresset ökar hos den stora allmänheten. Jag vill gärna från denna talarstol uttala förhoppningen att förtroendet för livsmedelspolitiken kan öka under åren framöver, och att livsmedelskommittén kan finna lösningar på några av de svåraste balansproblemen inom livsmedelssektorn.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag på alla punkter utom den punkt som behandlas i reservation nr 20, där jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 10 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Grethe Lundblad talar om sunda livsmedel, och vi delar alla uppfattningen att de svenska konsumenterna skall känna trygghet inför de livsmedel de konsumerar. Men när Grethe Lundblad nu också talar om att hon är rädd för att producenternas ansvar när det gäller kvalitetsmedvetande minskar, bara för att vi från borgerligt håll framhåller att den kontroll av de svenska produkterna som skall ske bör kunna täckas inom ramen för de anslag som livsmedelsverket har för dessa ändamål, tycker jag att hon tar i för kraftigt.

Grethe Lundblad måste vara mycket väl medveten om att de svenska livsmedlen, grönsakerna och trädgårdsprodukterna innehåller mycket låga halter av bekämpningsmedelsrester. Det är mycket sällan värdena överstiger de tillåtna. Däremot vet vi att när det gäller importerade produkter så finns det många exempel på mycket grava fall av överskridanden. Jag vill nämna några sådana exempel.

Vi har under 1982 kunnat konstatera att tomater från Spanien har innehållit ditiokarbamater, ämnen som är helt förbjudna i Sverige. Morötter från Danmark har innehållit hexapentaklorbensen i halter dubbelt över de tillåtna. Äpplen från Holland, Belgien och Frankrike har haft höga halter av karbamater, ämnen som också är förbjudna här hemma. Dessutom har man under det senaste året kunnat konstatera att det på importerade vindruvor i stor utsträckning har funnits rester av bekämpningsmedel som är förbjudna. Sådana vindruvspartier har t. o. m. kommit in till landet i Grethe Lundblads egen hemstad Helsingborg, så hon bör vara väl medveten om detta.

Jag vill fråga Grethe Lundblad: Har Grethe Lundblad inga betänkligheter mot att regeringen nu skall ta över pengar, handelsgödselavgifter, avsedda att återbördas till trädgårdsnäringen? Enligt det beslut som vi var överens om när vi införde dessa avgifter skulle pengarna återgå till näringen. Nu vill man införa en ny princip. I mitt anförande i går framhöll jag att det var märkligt att regeringen vågar gå in för nya principer på det här området. Det är ju på det sättet att när svenska myndigheter fattar beslut om att avgifter skall införas för sådana här kontroller, så skall kostnaderna täckas över statsbudgeten. Det är det som vi från den borgerliga sidan kräver. Har Grethe Lundblad verkligen inga betänkligheter mot att nu välja nya vägar?

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Anf. 11 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Grethe Lundblad yrkar avslag på reservation nr 8, som gäller inköp av livsmedel för beredskapslagring. Motivet för avslagsyrkandet är att livsmedelskommittén skall se över de här frågorna. Jag sade redan i mitt första anförande i går att det är ett motiv som man kan acceptera. Vi är också av den meningen att detta är en fråga som man inte åtgärdar på kort tid. När det gäller denna beredskap måste man ju sikta till att nå en osårbar struktur redan i fredstid. Det behövs alltså betydande förändringar för att vi skall kunna uppnå en godtagbar beredskap.

Men då det gäller anslaget är det bara att konstatera att det av överstyrelsens för ekonomiskt försvar programplan över vad som behöver göras för att 1982 års beslut om totalförsvaret skall kunna genomföras klart framgår att de uppsatta målen och de tilldelade resurserna inte på något sätt står i proportion till behoven. Statens jordbruksnämnd, som är samordnande myndighet och programmyndighet, påpekar att åtgärderna på vissa områden måste begränsas till ca 75 % i stället för 90 % av vad som skulle behövas för en tillfredsställande försörjning. Grethe Lundblad kan inte anföra några motiv till att det begärda anslaget skall begränsas. I det fallet kan man inte hänvisa till livsmedelskommittén. Om man i möjligaste mån skall kunna nå det mål man har satt upp för beredskapen, så måste man också tilldela de medel som behövs.

Anf. 12 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Till Ingvar Eriksson skulle jag vilja säga att när det gäller bekämpningsmedelsrester är det viktigt att vi inte bara kontrollerar importerade varor. Om vi vill mötas med förtroende i utlandet måste vi ha kontroll även av de inhemskt producerade varorna. Det är riktigt att de svenska trädgårdsprodukterna hittills innehållit mycket låga halter, som endast undantagsvis överskridit gränsvärdena. Men trots allt måste vi för objektivitetens skull ha kontroll både av importen och av den inhemska produktionen.

Livsmedelsverket har haft kontakt med en del av de länder från vilka vi fått in trädgårdsprodukter med för höga värden. Vid dessa kontakter har man försökt få länderna att använda bekämpningsmedel i mindre utsträckning, så att det inte skall finnas kvar några rester på produkterna. Jag tror att det är det bästa sättet att komma åt det här problemet.

Jag tycker att det är fel om svenska skattebetalare skall betala kontrollen av importerade grönsaker. Det är ju vad resultatet skulle bli till slut, för man kan inte ha ett system för importerade och ett annat för inhemska varor. Det vi nu har gjort innebär inte att vi valt en ny väg, utan det är bara en uppföljning av beslutet om att importörerna skall betala för kontrollen. All livsmedelskontroll över huvud taget skall betalas av producenter och importörer, så detta är inget nytt system.

Till John Andersson skulle jag vilja säga att sårbarheten inte bara gäller handelsgödsel. Problemen med handelsgödsel är emellertid specifika så till vida som produktionen trots allt ligger väldigt nära oss, nämligen i Norge. Det är alltså inte fråga om att importera varan långväga ifrån.

Glädjande nog har vi inte en ökande användning av handelsgödsel i dag – användningen är antingen oförändrad eller också minskar den något. Den omständigheten att vi har fått ökad forskning kring ett mindre kemikalieberoende jordbruk talar för att man skall kunna godkänna den besparing som gjorts på anslaget för beredskapslagring. Jag har ingen anledning att ändra min uppfattning sedan jag lyssnat till vad John Andersson anfört. Jag tror att livsmedelskommittén måste försöka lösa dessa problem på lång sikt. Därför tror jag att man redan nu kan hålla igen på detta anslag.

Anf. 13 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Visst har vi i Sverige kontroll över de inhemskt producerade produkterna, Grethe Lundblad. Från borgerlighetens sida ställer vi också upp för dessa kontroller. Vi är fullt medvetna om de höga krav som de svenska konsumenterna ställer, och från producentsidan är man också beredd att ställa upp för dem. Vi är medvetna om att det har stor betydelse för förtroendet.

Nog är det väl klart, Grethe Lundblad, att det är i de utländskt producerade produkterna man har funnit höga värden av förbjudna bekämpningsmedel. Det vore därför rimligare att man skärpte kontrollen för dessa och därigenom bidrog till att skapa ett förtroende bland konsumenterna för alla trädgårdsprodukter som över huvud taget konsumeras i vårt land. Har Grethe Lundblad några exempel på framgång när det gäller de krav man ställt vid de kontakter som man enligt hennes påstående har haft med utländska exportörer?

Grethe Lundblad sade att det inte är något nytt system som nu förespråkas. Men visst är det väl fråga om ett principiellt nytt system när det gäller hur den här kontrollen på inhemska produkter skall betalas. Ni föreslår ju själva att det är näringen som skall betala kostnaderna för den här kontrollen. Förut har ju samhället betalat kostnaderna för de kontroller som vi här har beslutat om.

Anf. 14 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Av tillämpningsföreskrifterna till livsmedelslagen framgår klart att producenterna skall betala kontrollkostnaderna. Det sker ju också när det gäller den inhemska produktionsverksamheten i övrigt, t. ex. i fabriker och på andra håll.

Jag vill till Ingvar Eriksson helt kort säga att jag själv i livsmedelsverkets styrelse har initierat att man ytterligare skall ta itu med kontrollen av de importerade grönsakerna och i samråd med bl. a. Helsingborgs hälsovårdsmyndigheter försöka skärpa kontrollen och se till att varorna inte kommer till konsumenterna innan man har fått kontrollresultaten. Ingvar Eriksson kan kanske tala med den moderata ledamoten i styrelsen, så får han säkerligen besked om att vi har initierat denna diskussion och håller på för fullt med att försöka förbättra kontrollen av importerade grönsaker.

Talmannen anmälde att Ingvar Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Anf. 15 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag och några andra socialdemokrater – tillsammans representerar vi samtliga Norrlandslän – har väckt en motion om att man skall upphäva investeringsstoppet när det gäller animalieproduktionen i Norrland. Nu har utskottet avstyrkt den här motionen med hänvisning till att riksdagen nyligen har fattat ett beslut om att förlänga det här investeringsstoppet. Det är naturligtvis ett argument. Men man kunde ju lika gärna vända på det hela och säga att om man har fattat ett mindre bra beslut, är det angeläget att man upphäver ett sådant beslut så fort som möjligt. Personligen tror jag inte att man på sikt kommer till rätta med överproduktionen med den här typen av åtgärder, men det skall jag inte gå in på nu.

Skall man ha ett sådant här investeringsstopp skall det enligt min uppfattning gälla i de delar av landet där vi verkligen har en överskottsproduktion. I Norrland är förhållandet det rakt motsatta. De fem Norrlandslännen har 3 % av den totala fläskproduktionen, medan Norrlands andel av befolkningen är 15 %. Det innebär att Norrland har ungefär 25 % av den svinstam som är nödvändig för att tillgodose efterfrågan på fläsk i norra Sverige.

Jag kan som exempel nämna att antalet producerade slaktsvin i Gävleborgs län uppgår till ca 25 000 per år. Svinproduktionen i länet motsvarar ca 14 % av det beräknade behovet. Men av länets fodersädsproduktion avyttras ca 25 000 ton eller 30 % utanför länet, bl. a. för fläskproduktion i södra delarna av landet. Den skulle i stället kunna förädlas inom länet, t. ex. genom svinuppfödning. Den fodermängd som jag har nämnt motsvarar behovet för uppfödning av ca 100 000 slaktsvin, vilket i stort sett motsvarar länets behov.

Samma förhållanden som i Gävleborgs län råder i flertalet Norrlandslän.

Ur regional sysselsättningssynpunkt men även ur beredskapssynpunkt är det i högsta grad otillfredsställande att foderöverskottet inte förädlas i norra Sverige. Skulle en större förädling ske, skulle det skapa sysselsättning såväl inom produktionen som i förädlingsledet.

Denna situation har fått och får konsekvenser. Om produktionen blir för liten är det också svårt att hålla i gång ett rationellt förädlingsled. Det gäller slakterier och charkuterier, som får dyrare råvaror på grund av långa transporter. Det blir också svårt att upprätthålla en tillfredsställande service. Jag tänker då på veterinärer och rådgivare. Man kan inte hålla en service på tillräckligt hög nivå, om produktionen är för liten.

Detta kan få de konsekvenserna att förädlingsindustrin inom detta område i Norrland på sikt slås ut, och så kommer förädlingen av dessa produkter att ske i södra Sverige.

Att situationen är mycket allvarlig kan jag belysa med ett annat exempel från Gävleborgs län.

Antalet suggor i Gävleborgs län har från 1982 till 1983 minskat med 200 eller ca 13 %. Det är ett exempel på den allvarliga utveckling som är på gång.

Detta medför dyrare varor i Norrland genom långa transporter av förädlade produkter. Men det medför också större arbetslöshet och en ytterligare förstärkning av den regionalpolitiska obalansen – än en gång till

Norrlands nackdel.

Herr talman! Detta är naturligtvis problem som man inte kan blunda för. Men jag förstår att det inte är någon mening för mig att här yrka bifall till den aktuella motionen. Jag får ändå förutsätta att den dispensgivning som det finns möjligheter till tillämpas mycket generöst beträffande Norrland, så att man så långt som möjligt eliminerar de olägenheter som investeringsförbudet innebär. Men det bästa vore naturligtvis att ta bort detta förbud i Norrland så fort som möjligt.

Anf. 16 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag vill beröra ett par av de punkter som Östrand var inne på.

Först och främst tycker jag att det i och för sig är en anmärkningsvärd synpunkt Östrand framför när han säger att investeringsförbud är bra, men det skall inte gälla för Norrland. Med den vetskap som Östrand nu har om investeringsstoppet måste han ju säga sig att det skulle ha varit idé att rösta med moderata samlingspartiet efter debatten om huruvida detta investeringsförbud är till nytta för svenskt jordbruk eller inte. Jag vill framhålla att investeringsförbudet inte är till nytta för jordbruket i något hänseende. Det är således inte enbart för Norrland, Olle Östrand, som detta är ett felaktigt system.

Vidare förde Östrand ett resonemang om huruvida Norrland är skyldigt Sverige i övrigt någonting när det gäller överskottssituationen. Låt mig varna för ett resonemang som går ut på att Norrland inte deltar härvidlag. Det är inte fråga om någon debatt mellan norr och söder i Sverige, Olle Östrand, utan det är helt enkelt en debatt mellan dem som företräder Sveriges slättbygder å ena sidan och dem som företräder Sveriges skogs- och mellanbygder å andra sidan.

I 1977 års jordbruksbeslut, som fortfarande gäller, är det strikt angivet att staten och jordbruket gemensamt skall dela kostnaderna för överproduktionen av spannmål. Då det gäller animalieproduktionen och överskottet från den, så är det jordbrukets ensak – vi jordbrukare får själva stå för detta.

Enligt Östrands tänkesätt blir det helt enkelt en uppdelning av Sveriges bönder i jordbrukare som jobbar på slättbygderna och jordbrukare som jobbar under sämre betingelser i skogs- och mellanbygderna. Genom en sådan uppdelning skiljer man bara ut Norrland i så måtto, att jordbrukarna i de bättre ställda odlingsbygderna i Sverige tillsammans med Norrland får stå för överproduktionsproblematiken.

Med andra ord: Lägg av med resonemanget om att Norrland inte deltar härvidlag! Så länge Sveriges jordbrukare håller ihop om att det är ett gemensamt problem vi har skapat tror jag vi kan komma till rätta med saken. Det finns så mycket mer anledning att säga detta som överproduktionen är en av de tunga frågor som livsmedelskommittén har att ta ställning till.

Jag vill mycket ödmjukt be Östrand att inte driva påståendet att Norrland är oskyldigt, för det skadar *hela* animalieproduktionens sak.

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Anf. 17 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill helt stillsamt påpeka för Olle Östrand att det, med nuvarande regler för förbud mot utbyggnad av djurstallar, finns möjlighet att få dispens för Norrland. Denna bestämmelse har införts av regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga skäl, och vi säger också i utskottets skrivning, när vi nu föreslår en förlängning av systemet, att samma regler skall gälla.

Jag vill även påpeka att man varit mycket generös med att bevilja dispenser för Norrland i detta hänseende, så de farhågor som Olle Östrand hyser kommer förmodligen inte att besannas.

Anf. 18 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag kan på sätt och vis förstå att herr Östrand har en känsla av att det finns orättvisor och att han är otålig. Det är ju inget tvivel om att man, ifall man försöker ta hänsyn till önskemålet att få en geografiskt bättre fördelad produktion, måste säga sig att fläskproduktionen är oerhört ojämnt fördelad i Sverige.

Jag var nyligen i Falkenberg och träffade jordbrukare där. Jag talade då bl. a. om för dem att Hallands produktion av fläsk är 400 % i förhållande till länets befolkning, medan Norrlands produktion är 11 % i förhållande till länens befolkning. Här föreligger alltså en oerhörd skillnad i självförsörjningsgrad på ett område, där Norrland trots allt skulle kunna producera mycket mer.

Mot denna bakgrund tycker jag att dispensgivningen bör vara något generösare i Norrland än på andra håll i landet. Men svårigheten är att vi inte kan släppa investeringskontrollen och greppet om produktionen så länge vi har en överskottsproduktion av den omfattning som vi har i Sverige i dag. Därför måste vi t. v. lägga frågan i livsmedelskommitténs hand och hoppas, att kommittén skall finna vägar för att få en bättre balansering till stånd också när det gäller hur produktionen skall fördelas över landet.

Anf. 19 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Motionen gäller inte, Arne Andersson i Ljung, slopande av investeringsstoppet över hela Sverige, utan bara i Norrland. Mot den bakgrunden kan jag naturligtvis inte stödja moderaterna och inte heller den reservation som finns fogad till betänkandet.

Det är klart, Arne Andersson, att vi skall vara solidariska – men vi kan inte tillämpa en solidaritet som gränsar till självutplåning. Den situation jag har redogjort för i talarstolen är mycket allvarlig. Det är en allvarlig utveckling som pågår i Norrland, Arne Andersson, nämligen den att svinproduktionen minskar och förädlingen minskar samtidigt som vi ser livsmedelsdiskarna översvämmas av förädlade produkter från södra Sverige.

Arne Andersson är lika medveten som jag om att det är en mycket allvarlig sysselsättningssituation i Norrland. Därför är det angeläget för oss att slå vakt om de sysselsättningstillfällena vi har och de ytterligare sysselsättningstillfällena vi kan skapa. Jag tror inte att man behöver ha något motsatsförhållande mellan bönder i norra Sverige och bönder i södra Sverige om vi i Norrland vill

ha en litet bättre balans på detta område än vi har f. n.

Sedan några ord till Håkan Strömberg. Det är bra att det är en generös dispensgivning – men nog vore det ännu bättre att slopa investeringsförbudet, så att man slapp gå den krångliga, byråkratiska vägen över ett dispensförfarande!

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Anf. 20 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det vore naturligtvis utomordentligt illa om Norrlandsjordbruket skulle vara solidariskt med jordbruket i Sverige i övrigt – till självutplåning. Jag undrar vem som tagit upp det uttrycket – det har vi aldrig diskuterat. Tvärtom tar svensk jordbrukspolitik sikte på att göra Sverige så runt som möjligt. Med andra ord: Vi har Norrlandsstöd och särskilda åtgärder för Norrland för att de geografiskt och klimatologiskt sämre förutsättningar som råder i Norrland inte skall återspeglas i bondens portmonnä.

Det förhållandet att ni nu i er motion har yrkat att just Norrland skall undantas vill jag inte ta som tecken på någon högre klokskap. Jag menar fortfarande att det investeringsförbud som råder inte är särskilt vettigt. Det har under första året inte inneburit lägre investeringar i jordbruket än tidigare år. Det är möjligt att det kommer att få den effekten om vi fortsätter med det.

Jag vill ställa en enkel fråga. Utan att jag i något avseende är anhängare av regleringar eller kontroll vill jag ta upp ett område där det måhända vore bra. Det är faktiskt så att någon har räknat ut att vi för distribution av livsmedel via livsmedelshallar har en sådan kapacitet i Sverige att vi skulle kunna betjäna en befolkning på 60 miljoner. Om man nu är så mycket för att reglera som ni tycks vara, vore det vettigare att göra på så sätt att vi för fram de stackars korbbitarna på något färre ställen än nu – vettigare än att ha onödiga förbud.

Olle Östrand talar här hela tiden om att vi skall göra undantag från en förbudsregel som han själv har röstat för. Jag tycker att det är inkonsekvent och inte särskilt väl genomtänkt politik.

Anf. 21 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Man kan naturligtvis alltid diskutera Arne Anderssons i Ljung och min klokskap. Men vad jag har försökt att redogöra för i mitt anförande och i min förra replik, Arne Andersson, är den allvarliga utveckling som pågår i Norrland i detta avseende. Jag tycker att vi bör kunna vara överens om att vi skall försöka komma till rätta med den. Är vi överens om det, Arne Andersson, tror jag också att vi kan finna vägar för att motverka den mycket besvärliga utvecklingen och den situation som nu råder i Norrland.

Det är mot denna bakgrund som vi har väckt motionen – för att försöka göra kammarens ledamöter uppmärksamma på detta.

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Anf. 22 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 25 behandlas också motion nr 361, vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att skogsplant-skolan i Furuby bibehålls.

Jordbruksutskottet har i sitt betänkande avstyrkt motionsyrkandet. Jag kan ändå inte underlåta att här och nu framhålla den stora betydelse som Furuby skogsplantaskola har för Jönköpings län.

Jönköpings län är ett av landets mera betydande län från skogsproduk-tionssynpunkt. Länet har ca 690 000 hektar skogsmark, och det av skogs-vårdsstyrelsen i länet beräknade behovet av plantor under andra hälften av 1980-talet är mellan 18 och 20 miljoner plantor per år.

Jag vill också framhålla att förutsättningarna för plantodling vid Furuby är mycket goda och i visst avseende unika i jämförelse med andra plantskolor.

Furuby plantskola odlar barrotsplantor av hög kvalitet, anpassade till förhållandena på sydsvenska höglandet, och efterfrågan på dessa plantor är mycket stor.

En nedläggning av Furuby kommer att leda till brist på plantor. Bristen kan bli ännu mera påtaglig på grund av att täckrotsplantan – har det visat sig – ännu inte kan ersätta barrotsplantan, som har en överlägsen överlevnads-po-tential.

Den som sysslar med skogsvård vet att det är ytterst olämpligt att sätta ut frostkänsliga plantor i områden med hög frostfrekvens. Den meteorologiska statistiken visar att just sydsvenska höglandet har den högsta frekvensen nattfroster under vegetationsperioden i hela landet. Klimatförhållandena ställer speciella krav på plantkvaliteten.

Något som också förekommer här är en besvärlig gräsvegetation, som lätt förkväver den magrare täckrotsplantan. Barrotsplantan däremot växer snabbt ifrån gräsvegetationen.

Förurningen, som mer och mer breder ut sig, leder till ersättningsbehov – även då är det betydelsefullt att få plantor som passar på just höglandet. – Detta är – mycket kortfattat – de skogliga motiven.

Jag har med detta velat visa att en situation med för liten tillgång till lämpliga plantor måste betraktas som allvarlig, särskilt med hänsyn till skogsbrukets samhällsbetydelse och den långsiktiga hantering som skogspro-duktion är.

Ett annat motiv för att ha Furuby kvar – det är nog så viktigt – är att östra delen av Jönköpings län, där Furuby skogsplantaskola är belägen, är den region som under lång tid haft den svagaste utvecklingen, både befolknings-mässigt och sysselsättningsmässigt. Varje förlust av arbetstillfällen innebär ytterligare påfrestningar på denna del av Jönköpings län. Vid Furuby plantskola handlar det om 35 arbetstillfällen – de anställda är kvinnor mest!

Jag vill också nämna att en enig skogsvårdsstyrelse och en enig länsstyrelse vid ett flertal tillfällen, i skrivelser och vid uppvaktningar, klart understrukt vikten av att plantskolan får fortleva. Detta vill vi motionärer också understryka.

skottet avstyrker vår motion. Vi anser detta vara fel. Från skogsproduktions- synpunkt är det angeläget att Furuby skogsplantaskola i Jönköpings län bibehålls. Jag yrkar därför bifall till motion nr 361.

Anf. 23 Andre vice talman ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! "Vi Oscar, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes konung, gøre veterligt: att, sedan vi, som ansett att den enskilda hingsthållningen, hästaveln och hästuppfödningen kraftigast uppmuntras och befordras genom prisbelöningar, i nådigt brev av den 1 nov 1872 förordnat - - -."

Detta, herr talman, var citerat ur Svensk författningssamling nr 13 år 1874. Den var den första statliga kungörelsen om statens stöd till och omtanke om svensk hästavel.

110 år har förflutit sedan denna kungörelse vann laga kraft. Under tiden fram till nu har den svenska hästen haft sina speciella talesmän i riksdagen och i samhället, väl medvetna om hästens betydelse för vårt land. Avspärrningssituationerna vid de bägge världskrigen skulle inte ha klarats utan hästen. Vårt försvar skulle inte ha fungerat osv.

Tiderna ändras, mekaniseringen gjorde hästen omodern. Armén avhästades helt 1976. I jordbruket har hästen sedan länge varit försvunnen. Maskinerna har tagit över i skogen. Ändå har det funnits personer som envist menat att hästens historia inte var färdigskriven, att arbetshästen, brukshästen, fortfarande kunde ha en uppgift som nyttodjur, till skillnad från den ökande andel nöjeshästar som fått ett kraftigt genombrott de senaste årtiondena.

Så blir det nu inte. I dag signerar riksdagen regeringens och ett enhälligt jordsbruksutskotts förslag - det sista statliga stödet och ansvaret för brukshästen tas bort. Dödsrunan finns i proposition och utskottsbetänkande. Utskottets skrivningar är välmentade och bär kompromisskrivandets aningslöshet. De är för staten till intet förpliktande - vissa meningar får t. o. m. något av löjets skimmer över sig, exempelvis när man talar om "den nya stiftelsens ansvar för sin uppgift, till gagn för den norrländska glesbygden". Skall den norrländska glesbygden gagnas, då måste man nog ta till andra medel än några dussin hingstar på en uppfödningstation i norra Jämtland. Eller när utskottet bedyrar sin tacksamhet till domänverket för att stiftelsens hästar skall kunna få köras i domänverkets skogar. Ja, det skulle bara fattas att man även bannlyst uppfödningens hästar från att få vistas i statens skogar.

Att förändra utskottets eniga förslag här i dag enligt de tankar som utvecklats i motion 1869 av Nils Åsling m. fl. är nog en övermäktig uppgift. Men låt mig ändå få inskrivet i riksdagens protokoll ett tack till alla dem som i mer än hundra år har förstått värdet av en svensk brukshäst och genom tiderna räddat den svenska hästen, åkarhästen, jordbrukshästen och skogshästen genom statligt stöd och omtanke. Det är ett tack till många människor, enskilda, organisationer, riksdagsledamöter och statsråd, som under de 110 åren haft en positiv inställning och känt statens ansvar.

Det statliga ansvarets tid är nu förbi. I dag uttalar jordbruksutskottets

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

ledamöter sin välvilja – för den kostar ingenting. Den är till intet förpliktande. Den svenska brukshästen har gjort sitt. Den är enligt utskottet inte en statlig krona värd.

Själv är jag helt övertygad om att detta är ett kortsiktigt synsätt. Efter att ha hört Margareta Winbergs inlägg i debatten i går, där hon tolkade utskottsbetänkandet, är det nu nödvändigt, herr talman, att yrka bifall till motion 1869 och avslag på utskottets skrivning i motsvarande del.

I detta anförande instämde Kerstin Göthberg (c).

Anf. 24 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Om det vore så att andre vice talman Anders Dahlgren uppbar sitt ämbete som talman i fullständig isolation från riksdagsarbetet i övrigt, skulle man enbart ha varit något förvånad över hans inlägg. Nu gör han inte det. Anders Dahlgren är suppleant i jordbruksutskottet.

De synpunkter han här har framfört måste ha undanhållits utskottet av de övriga centerledamöterna på grund av att man inte tyckte att han företrädde centerpartiet eller att han inte företrädde en uppfattning som var bra för hästen. Varför, Anders Dahlgren, har de här synpunkterna inte kommit till uttryck i utskottsarbetet? Det måste ha varit fullt möjligt att göra dem hörda där. Här får utskottets skrivning – som trots allt är en framgång i förhållande till propositionen – råsopar. Jag menar bestämt att det utskottsbetänkande som samtliga utskottsledamöter nu står bakom är mycket bättre än en aldrig så prydlig reservation från centerpartiet. Hästaveln kommer inte att leva vidare och bli bättre på grund av en aldrig så prydlig reservation. Jag vill gärna säga att centerpartiets ordinarie ledamöter i jordbruksutskottet har visat bra mycket mera ansvar för hästaveln än vad Anders Dahlgren av opportuna skäl här i dag ger uttryck för.

Anf. 25 Andre vice talman ANDERS DAHLGREN (c) replik:

Herr talman! Menar Arne Andersson i Ljung att en förutsättning för att en motionär skall vara framgångsrik är att han motionerar i eget utskott och deltar i diskussionen där? Jag trodde att det var så, att utskottets ledamöter behandlade de motioner som kommit in till utskottet oavsett om motionären fanns i utskottet eller inte. De synpunkter jag har framfört finns i motion 1869.

Anf. 26 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det som Anders Dahlgren just nu gav uttryck för är självklarheter och behöver inte kommenteras.

En fråga som är långt mera intressant är om synpunkterna i motionen var så värdefulla för hästaveln i landet att de nu måste drivas till reservation eller om det var viktigare att utskottets ledamöter kunde enas om någonting som trots allt är ganska bra för hästaveln.

Frågan är om de ordinarie centerledamöterna i utskottet hade samma uppfattning som Anders Dahlgren. Det hade varit rimligt att släppa fram

honom till bordet så att han kunnat argumentera – förhoppningsvis mycket skickligare än de ordinarie ledamöterna – för den klokskap som här kommit till uttryck. Jag tycker att detta i någon mån är ett slag under bältet och ett försök att göra sig litet till "kille" i kammardebatten i förhållande till sina kolleger som är ordinarie ledamöter i utskottet.

Anf. 27 Andre vice talman ANDERS DAHLGREN (c) replik:

Herr talman! Det måste vara varje motionär obetaget att framföra sina synpunkter i riksdagen. Nu har ju kammarens ledamöter möjlighet att också rösta på motionen. Jag är övertygad om att utskottet, som är enigt, kommer att vinna. Jag beklagar det, och jag beklagar de till intet förpliktigande skrivningar som finns i utskottets betänkande.

Anf. 28 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Den debatt som hölls här i kammaren i går kväll kom också att handla om skogsvårdsintensitet och om lämpliga mål och medel i skogspolitiken. Debatten hade sin främsta orsak i de borgerliga förslagen om sänkning av skogsvårdsavgiften och i vpk-förslaget om en ökning av anslaget till skogsvårdsstyrelserna.

Den skogsutredning som i slutet av 1970-talet redovisade sin syn på läget i skogen rapporterade om mycket stora eftersläpningar och brister i vården av våra skogar: Sju årsytor i röjningseftersläpning. För få planteringar. Otillfredsställande resultat på många av de områden som planterats.

Vpk anser att skogsvårdsstyrelserna borde ha fått en ökning av sitt anslag. Grunden för att få en efterlevnad av skogsvårdslagen måste vara att man har tillräckliga resurser för att tillse att den efterlevs. Vpk gav sitt stöd för en höjning av skogsvårdsavgifterna för att staten med de medlen skulle kunna öka stödsatserna för skogsvård. Jan Fransson sade i går kväll att dålig lönsamhet i skogsproduktionen inte kunde godkännas som skäl för dålig skogsvård.

Lönsamheten i skogsindustrin är f. n. mycket god. Hade det funnits en vilja att säkra ökade resurser för skogsvård kunde socialdemokraterna i fjol ha stött vårt förslag om en produktionsavgift på skogsindustrin. Sak samma gäller de förslag vi lade fram om att gallringsplikten inte enbart skulle gälla ungskog. Vi krävde i skogsvårdslagen också att stamkvistning skulle skrivas in som en normal skötselåtgärd.

Ett av de förslag vi också framförde var ett åtgärdepaket för skogsvård. Tyvärr har vi inte hittills sett några insatser för att förverkliga något av detta.

Jag har vänt mig till socialdemokraterna med dessa frågor och påpekanden. Det beror på att de godkänner att skogsvårdsinsatserna är otillräckliga.

De borgerliga företrädarna bagatelliserar de uppenbara bristerna i skogsvården. Bristerna har funnits och finns inom alla kategorier av skogsägare. Men alla skogsägare brister inte i skogsvård. Skall vi klara av att avhjälpa de brister som finns måste vi vara beredda att öka insatserna. Då måste vi övergå från vackra deklarationer till målmedvetna insatser.

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Anf. 29 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Detta skall varken handla om Oscar II eller hästar, utan om de s. k. 5:3-bidragen. Moderata riksdagsmän från Skaraborgs län har framlagt en motion 1866 om en avveckling av de s. k. 5:3-bidragen.

Bakgrunden är att riksdagen hösten 1981 fattade beslut om att anslå 200 milj. kr. per år i 15 år för att avveckla lägproducerande bestånd, nämligen 5:3-skogar. Pengarna skulle i huvudsak gå till bidrag för återplantering, och beslutet grundade sig på skogsvårdslagens 5 § där det sägs att ny skog, i regel gran, någon gång tall, skall anläggas när skogen är gles eller består av olämpligt träslag.

Den 1 januari 1982 satte programmet i gång. Det var framför allt avsett för glesa och dåliga barrskogar, närmast i Norrland. Norrlandslänen och Kopparbergs län har fått mest pengar, men år 1983 utgick ändå inte mindre än 53 milj. kr. till de syd- och mellansvenska länen. Där är det framför allt lövträd som faller och ersätts med gran.

Motionen bygger på den uppfattningen att våra lövskogar är en värdefull tillgång för vårt land och för vår natur. Motionen bygger också på en tro att den enskilde skogsägaren bäst fattar beslut om hur en viss mark skall användas om han gör det utan statliga styrsignaler.

Dessutom utgår motionen från det starka behov som föreligger att spara i den statliga budgeten. Förslaget innebär en besparing av 150 milj. kr.

Herr talman! Enligt vår mening är det riktiga och viktiga besparingar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 3

Mom. 1 (bidrag till jordbrukets rationalisering)

Utskottets hemställan bifölls med 204 röster mot 88 för reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Punkt 4

Mom. 1 (markförvärv för jordbrukets rationalisering)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 46 för reservation 2 av Einar Larsson och Kerstin Andersson.

Mom. 2 (domänverkets medverkan i strukturrationaliseringen, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 133 för reservation 3 av Einar Larsson m. fl.

Mom. 4 (vissa jordbrukspolitiska frågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 3 (täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 3 (bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 119 för reservation 6 av Einar Larsson och Kerstin Andersson.

Punkt 8 (främjande av trädgårdsnäringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 10 (främjande av husdjursaveln m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1869 av Nils Åsling m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 13 (inköp av livsmedel m. m. för beredskapslagring)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 18 för reservation 8 av John Andersson.

Punkt 15

Mom. 2 (avveckling av skogliga bidragsformer m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 46 för reservation 9 av Einar Larsson och Kerstin Andersson.

Mom. 3 (förhandlingar med skogsbrukets representanter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (beskattnings- och tvångsförslag)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 16 för reservation 11 av Börje Stensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 17 (Skogsvårdsstyrelserna: Myndighetsuppgifter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 18

Mom. 2 (Furuby plantskola)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 361 av Kersti Johansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 20

Mom. 2 (bidrag till skogsvård m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 14 av Arne Andersson i Ljung m. fl.,
dels reservation 13 av Einar Larsson och Kerstin Andersson i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

*Anslag inom jord-
bruksdepartemen-
tets verksamhets-
område*

Punkt 21

Mom. 1, 3 och 4 (stöd till byggande av skogsvägar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (öppethållande av skogsbilvägar)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 16 av Einar Larsson m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Punkt 23

Mom. 2 b (fiskeristyrelsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Punkt 26 (lån till fiskerinäringen)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 134 för reservation 18 av Einar Larsson m. fl.

Punkt 30

Mom. 2 (statens livsmedelsverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 35

Mom. 2–4 (bidrag till djurens hälso- och sjukvård m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 141 för reservation 20 av Håkan Strömberg m. fl.

Punkt 42

Mom. 1 (miljövårdsinformation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Lars Ernestam – bifölls med acklamation.

Punkt 43

Mom. 3 (anslag till Mark för naturvård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Lars Ernestam och Paul Lestander – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (ersättningsfrågor vid bildande av nationalpark vid Stenshuvud och utvidgning av Muddus nationalpark)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 a (överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden m. m.)

Först biträdtes reservation 24 av Einar Larsson och Lennart Brunander – som ställdes mot reservation 25 av Lars Ernestam – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 232 röster mot 56 för reservation 24 av Einar Larsson och Lennart Brunander. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 b (bevarande av fjällnära urskogar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 46 (särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Lars Ernestam – bifölls med acklamation.

Punkt 48

Mom. 1 (stöd till miljöskyddsteknik, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (informationsinsatser m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Paul Lestander – bifölls med acklamation.

Punkt 51

Mom. 2 (ersättning för vissa skador förorsakade av vilt, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 14 för reservation 30 av Lars Ernestam.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

socialutskottets betänkanden

1983/84:16 om anslag till bidragsförskott m. m. (prop. 1983/84:100 delvis),

1983/84:17 om utbetalning av barnbidrag m. m. samt

1983/84:18 om anslag m. m. till Socialdepartementet m. m. och till Omsorg om barn och ungdom (prop. 1983/84:100 delvis).

Anf. 30 TALMANNEN:

Socialutskottets betänkanden 16, 17 och 18 kommer att behandlas i tur och ordning, och voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas socialutskottets betänkande 16 om anslag till bidragsförskott m. m.

Bidragförskott

Anf. 31 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Till socialutskottets betänkande 16, som vi nu skall behandla, angående anslag till bidragförskott m. m. har vi moderater fogat en reservation. Vi anser att möjligheter finns att öka återbetalningen av bidragförskotten och därigenom redan under kommande budgetår minska statens utgifter för bidragförskotten med ett belopp om 110 milj. kr. Därmed skulle enligt vårt förslag anslaget till bidragförskott budgetåret 1984/85 uppgå till 1,2 miljarder. Bidragförskotten utgår till barn under 18 år som endast en av föräldrarna har vårdnaden om eller som står under vårdnad av någon annan än föräldrarna. Vid gemensam vårdnad av barn kan bidragförskott också utgå.

Bidragförskotten skall i princip återbetalas av de underhållsskyldiga föräldrarna. Det borde kunna ske i något större omfattning om vissa rationaliseringar och regelförändringar i den allmänna försäkringen kan komma till stånd. Preskriptionstiden för fordran på återbetalning av bidragförskott, som nu är tre år, borde kunna förlängas. Det finns dock starka sociala skäl för en kortare preskriptionstid än den för andra skulder vanliga tiden tio år. Försäkringskassorna hinner ofta inte med en effektiv kravverksamhet inom den korta preskriptionstid som nu gäller. Det händer inte sällan att underhållsskyldiga får ökade inkomster och bättre möjligheter att återbetala bidragförskotten helt eller delvis. Därför, herr talman, borde man med en lämplig avvägning mellan sociala hänsyn och nödvändigheten av en effektiv återkravverksamhet kunna fastna för en till fem år uppgående preskriptionstid.

Införelse av krav på återbetalning av bidragförskott sker i dag på lön och sjukpenning. Det finns knappast någon anledning att andra former av ersättning för inkomstbortfall med ungefär motsvarande kompensationsnivå som i fråga om sjukpenningen skall vara undantagna från införelse, t. ex. dagersättning från arbetslöshetsförsäkring eller vuxenstudiebidrag.

Försäkringskassorna bör få vidgade befogenheter att medverka till avtal och att vid behov föra talan inför domstol i sådana fall där den underhållsskyldige fått bättre ekonomi. Den vårdnadshavande har inte eget ekonomiskt intresse av att bevaka detta, enär bidragförskott utgår upp till full nivå i de fall där underhållsbidrag avtalats eller fastställts till en lägre nivå.

Vi anser även att riksdagen hos regeringen bör begära förslag till lagändringar som behövs för att ge försäkringskassan rätt att föra talan i de fall då vårdnadshavaren inte har intresse av att göra detta, därför att det förmodas att underhållsbidraget ändå inte skall komma att överstiga bidragförskottet.

Herr talman! Ensamförälderkommittén har också tagit upp förslag om regeländringar i syfte att uppnå förbättrad återbetalning. Även andra har framfört sådana synpunkter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen i socialutskottets betänkande 1983/84:16.

Anf. 32 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Som Ingvar Eriksson redan har beskrivit, utgår bidragsförskott för barn för vilka endast en av föräldrarna har vårdnaden eller då vårdnaden ombesörjs av annan än föräldrarna.

Föräldrar som är underhållsskyldiga skall i princip återbetala vad som utges i bidragsförskott, dock maximalt motsvarande det underhållsbidrag som bestämts. Det betyder att bidragsförskott utgår först och att underhållsbidraget återkrävs därefter. Anslaget för utgifterna för detta ändamål måste alltså räcka till även om inkomsten skulle öka till följd av bättre återkrav.

I flera motioner sägs att nettot i dag är för dåligt och att återkravsverksamheten borde effektiviseras. Detta sägs i motioner från både folkpartiet, centerpartiet och moderata samlingspartiet.

I budgetpropositionen sägs att återkraven f. n. endast täcker 36 % av bidragsförskotten. Ensamförälderkommittén nyanserar emellertid den siffran. Av det som debiteras – allt kan av olika skäl inte återkrävas – kommer f. n. 78 % in. Också detta kan sägas vara för dåligt. Denna andel av det debiterade beloppet stiger dock, och det kan ytterligare förbättras genom de åtgärder som Ingvar Eriksson här har beskrivit, dvs. bättre rutiner i försäkringskassorna och längre införseltider för kronofogdarna.

Om detta föreligger emellertid enighet. Frågan har nämligen enligt uppgift varit föremål för diskussion i de överläggningar som har förevarit mellan partierna om försvarsanslaget. Där har man träffat överenskommelse om en besparingsram, och i denna besparingsram finns denna fråga upptagen; dock avses ett betydligt lägre belopp än det som här nämns som möjligt att återkräva.

Ingen har såvitt jag vet hävdatt att utgiften blir lägre därför att återkraven förbättras. Det är alltså inte utgiften som minskar utan inkomsten som stiger om man väljer de förslag som Ingvar Eriksson här argumenterar för. Nettot blir bättre och statsfinanserna stärks, men anslaget måste ändå räcka till för de utgifter som statsverket är skyldigt att ikläda sig.

Jag tycker därför att reservationen är något ologisk. Dessutom har ju även moderaterna varit med om överenskommelsen i försvarsfrågan, där den här frågan har varit uppe till behandling. Det finns därför egentligen dubbel anledning att avstå från reservation; när den nu ändå finns, finns det dubbel anledning för riksdagen att avslå den.

I detta betänkande behandlas också en annan fråga, där motionärerna kan inhösta en framgång. Det gäller bidragsförskott som motsvarar stöd till ensamstående adoptivföräldrar. Dessa föräldrar får i dag inte bidragsförskott, eftersom det inte är möjligt att fastställa det biologiska föräldraskapet. Motiveringen har varit att den som adopterar vet vad han eller hon ger sig in på. Det är sant, men det är ändå en något småaktig inställning. De barn som blir adopterade får ju en chans till en bättre framtid än de annars skulle ha haft. Det handlar om ungefär 300 föräldrar som befinner sig i denna situation, och så noggrann som prövningen är vid adoption kan man räkna med att det också i framtiden kommer att vara ett litet antal. Det är alltså inte fråga om något stort ekonomiskt åtagande.

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

Bidragsförskott

Utskottet säger nu att alla barn i Sverige skall ha ett likvärdigt ekonomiskt grundskydd, men att det får ankomma på regeringen att fundera över den tekniska utformningen. Ensamförälderkommittén har också föreslagit att det skall ges ett med bidragförskottet likvärdigt stöd. Regeringens beredningsgrupp för familjepolitiska frågor har föreslagit att ett likvärdigt stöd skall utgå, och regeringen har ställt sig bakom det förslaget.

När nu alla egentligen är överens utgår jag från att ett sådant här bidrag kan träda i kraft redan vid årsskiftet, i alla fall så fort som möjligt. Motionärerna kan alltså inhösta en framgång, men framför allt kan de föräldrar och barn som det här är fråga om förvänta sig bättre tider när det gäller deras ekonomi.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till hemställan i dess helhet i socialutskottets betänkande nr 16.

Anf. 33 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Det är riktigt, som ordföranden i socialutskottet säger, att det i och med försvarsöverenskommelsen skapades en viss enighet om att man genom införsel skulle kunna öka inkomsterna från de förskotterade underhållsbidragen och att detta skulle kunna vara ett bidrag i finansieringen av de utgifter som man i försvarsöverenskommelsen var ense om.

Ingemar Eliasson är kritisk mot vår reservation och talar om att riksdagen har dubbel anledning att avslå den. Vi moderater anser ändå att det är viktigt att vi strävar efter en hög återbetalning. Även om vi i praktiken inte kan räkna med att de regler som förordas av oss kan göra att vi till 100 % får in pengarna, anser vi ändå att det är riktigt att göra vad vi kan för att öka inkomsterna från de förskotterade underhållsbidragen.

Jag vill alltså yrka bifall till den reservation som vi har avgett, trots socialutskottets ordförandes uppfattning att kammaren bör avslå den.

Anf. 34 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag vill understryka att vi i sak har samma mening, dvs. att återkraven bör effektiviseras och att detta kan ge ett för statsverket bättre netto när det gäller utgifter och inkomster i det här avseendet. Men vi vet ännu inte hur mycket detta kan ge. Vi måste därför ha ett anslag som räcker till för den beräknade utgift som statsverket här ikläder sig. Det är därför som det är vanskligt att dra ned på anslaget innan vi har sett effekterna av effektivare återkrav. Också efter det att vi har sett dessa effekter behöver vi sannolikt ha ett anslag som täcker bruttot, även om nettot sedan kommer att förbättras med tiden.

Av dessa skäl vill jag understryka att jag finner reservationen överflödig.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om socialutskottets betänkande 18.)

Anf. 35 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera socialutskottets betänkande 17 om utbetalning av barnbidrag m. m.

Torsdagen den
29 mars 1984

Befolkningsfrågan

Anf. 36 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande 1983/84:17 om utbetalning av barnbidrag m. m. har jag, inte utan en viss häpnad, funnit min motion 1983/84:399 behandlad.

Motionen, som anknyter till ett måhända drastiskt men också mycket träffande uttalande av den nuvarande statssekreteraren för utrikeshandeln Carl Johan Åberg, utmynnar i en hemställan att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att motverka att svenska folket "avvecklar sig självt".

Utskottet nöjer sig med att hänvisa till vad det dåvarande socialutskottet uttalade i befolkningsfrågan i sitt betänkande 1977/78:32 och anser sig med denna hänvisning böra avstyrka motionen. Av dem som våren 1978 – för sex år sedan – deltog i socialutskottets arbete med denna fråga finns nu föga mer än ett halvt dussin ledamöter kvar i utskottet. Det kan därför vara skäl att upprepa vad utskottet då krävde, nämligen att "regeringen utan dröjsmål bör överväga vilka åtgärder som – utöver den planerade undersökningen av orsakerna till födelseminskningen – bör vidtas med anledning av den oroande befolkningsutvecklingen".

Under dessa sex år har åtskilliga undersökningar av orsakerna till födelseminskningen sett dagens ljus, från statistiska centralbyrån och nu senast från Ingvar Carlssons framtidskansli, men de åtgärder som det gamla socialutskottet begärde har lyst med sin frånvaro. Det gamla socialutskottets betänkande skrevs mot bakgrund av ett födelsetal på 93 250 barn, medan motsvarande tal för 1983 hade gått ned till 91 500.

Den trunkilitet med vilken dagens socialutskott betraktar denna utveckling tyder på att utskottets ledamöter är benägna att med större jämnmod än vad det tidigare socialutskottet visade acceptera att svenska folket fortsätter att – för att citera Carl Johan Åberg – "avveckla sig självt". Det räcker tydligen med "undersökningar", som översiktligt redovisas i budgetpropositionen, under det att det kan anstå ytterligare med sådana åtgärder som det gamla socialutskottet ville se vidtagna "utan dröjsmål". Jag undrar om inte det nuvarande socialutskottet borde skaffa sig Erland Hofstens bok i frågan, som nu föreligger i en ny, reviderad och uppföljd upplaga. Där framgår det också vilken betydelse varje "förlorad" barnårgång har för möjligheterna att för framtiden reparera den kraftiga befolkningsminskning och ändring av befolkningsens ålderssammansättning som nu successivt förestår.

Herr talman! Nog hade det varit rimligare att ta upp denna motion i samband med det betänkande om familjepolitiken som utskottet förr eller senare, på ett eller annat sätt, måste pressa fram. Ty det är familjepolitikens allmänna inriktning och den kraft med vilken den genomförs, som blir avgörande för om frågetecknet i Ingvar Carlssons barnbok skall kunna förvandlas till ett utropstecken.

Herr talman! Det är litet frustrerande för en akutmedicinare att finna att riksdagen ännu efter 175 år envist fasthåller vid 1809 års konstitutionsut-

skotts rekommendation till riksdagen att vara "visligt trög till verkning, men fast och stark till motstånd". Men man har ju börjat vänja sig, fast jag måste bekänna att det tar emot.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om socialutskottets betänkande 18.)

Anf. 37 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera socialutskottets betänkande 18 om anslag m. m. till Socialdepartementet m. m. och till Omsorg om barn och ungdom. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning om samtliga punkter.

Barnomsorgen, m. m.

Anf. 38 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Avsikten var ursprungligen att vi i dag skulle behandla familjepolitiken i dess helhet. På grund av att regeringen och regeringspartiet har dröjt med ställningstagandet till frågor om förbättrat familjepolitiskt stöd har det inte varit möjligt. Nu pågår emellertid överläggningar mellan representanter för socialutskottet och skatteutskottet från alla de fem riksdagspartierna i denna fråga. Förslagen om förbättrat stöd till barnfamiljerna kommer därför upp till beslut här i kammaren senare i vår. Det är viktigt att understryka att det inte behöver innebära någon fördröjning av ikraftträdandet av besluten jämfört med vad som hade varit möjligt med beslut i dag. Det är angeläget för mig att betona detta, då det enligt folkpartiets mening är bråttom med att ge barnfamiljerna förbättrat ekonomiskt stöd.

I socialutskottets betänkande nr 18 behandlas emellertid en annan del av familjepolitiken som är nog så viktig, nämligen barnomsorgen. Riksdagen tog i höstas ställning till frågan om ett nytt statsbidragssystem, och det är i stort sett samma yrkanden och argument som återkommer nu. Debatten borde därför kunna göras ganska summarisk.

Jag vill emellertid först beklaga att frågorna om statsbidrag till barnomsorgen och det familjepolitiska stödet inte kan behandlas samtidigt. Det finns otvivelaktigt många beröringspunkter. Barnfamiljernas möjlighet att klara sin del av kostnaderna för barnomsorgen förbättras naturligtvis med förbättrade barnbidrag, vårdnadsbidrag och/eller skattereduktioner. I folkpartiet menar vi att den omfördelning av resurser till barnfamiljernas förmån som är nödvändig skall innebära att föräldrarna får förbättrad ekonomi, dvs. att pengarna går direkt till föräldrarna och att valfriheten därmed kan öka.

Det statsbidragssystem som riksdagen antog i höstas för den kommunala barnomsorgen har många svagheter. De två allvarligaste, som jag ser det, är frågan om vistelsetider på dagis och behandlingen av de enskilda daghemmen. Vistelsetiderna innebär att barnet i princip måste vara på dagis sju

timmar per dag för att helt statsbidrag skall utgå till kommunen. Genomsnittstiden för barn i heldagsomsorg är fem till sex timmar. De nya reglerna innebär alltså att barnen måste vara på dagis längre tid för att kommunen inte skall gå miste om statsbidrag. Om inte föräldrarna går med på detta måste kommunen skriva in två barn i stället för ett på samma plats, annars blir resultatet högre avgifter så småningom.

Till detta kommer den överinskrivning som statsbidragssystemet redan i sin konstruktion – summa per inskrivet barn – stimulerar till. Den extra inskrivning som vistelsetiderna leder till kan visa sig mycket olycklig. Utöver de orsaker jag här har pekat på leder de dessutom sannolikt till konflikter mellan föräldrar och personal och till ökad byråkrati.

Min gissning är att många barn, för vilka i dag utgår statsbidrag för heldagsomsorg, med det här systemet endast kommer att berättiga kommunen till statsbidrag för halvdagsomsorg. Det betyder att det sammanlagda statsbidraget till en viss kommun kommer att sjunka. Detta kanske i själva verket är en av regeringens avsikter.

Den andra allvarliga svagheten är behandlingen av enskilda daghem. Efter diskussionerna i utskottet i höstas förbättrades regeringsförslaget något på den punkten. Men alltså gäller att ett föräldrakooperativ får lägre statsbidrag än ett kommunalt drivet daghem även om omsorgen i alla avseenden är av samma kvalitet. Detta beror på att kostnaderna för en daghemsplats hålls nere i föräldraledda daghem genom mycket frivilligt och ideellt arbete. På denna idealism åker stat och kommun snålskjuts. Detta är, enligt min mening, inte att stödja och stimulera till ökat engagemang från föräldrarnas sida, utan det är försvåra den och visa otacksamhet.

I den situation vi nu befinner oss i borde alla tillskott till barnomsorgen som fyller de uppställda kvalitetskraven hälsas välkomna. Det är enligt min mening ekonomiskt oklokt av socialdemokraterna att inta denna snåla inställning. Med en mindre doktrinär inställning från socialdemokratiskt håll skulle vi kunna få fler platser i barnomsorgen till samma summa pengar. Denna inställning går till syvende og sidst ut över barnen.

Mittenregeringen förelade riksdagen 1981 ett reformerat förslag till statsbidragssystem för barnomsorgen. Det innebar att staten skulle ta på sig 40 % av bruttokostnaderna. Riksdagen antog förslaget, men den nya majoriteten efter valet 1982 rev upp beslutet.

Vi tycker i folkpartiet att det statsbidragssystemet alltså är överlägset det som socialdemokraterna nu infört och riksdagen antagit. Vi tycker emellertid inte att riksdagen varje år kan ändra på de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhet. Det skulle försätta kommunerna i ett mycket besvärligt läge. Det är anledningen till att vi nu inte yrkar på att det system som beslutades i höstas omedelbart skall rivas upp några månader efter det att det har införts.

Däremot anser vi att arbetet bör starta med att bereda frågan om ett ännu enklare statsbidragssystem, när erfarenheter efter ett par år kan dras av det nu införda.

Vi tycker att kommunerna borde ges ett större ansvar för barnomsorgen.

Våra förtroendevalda i de olika partierna på det kommunala planet är lika intresserade som vi i riksdagen av en god barnomsorg. De borde därför kunna anförtros att avgöra fördelningen på olika former inom förskoleverksamheten. Ett på så vis förenklat system medför vissa övergångsproblem; det är jag medveten om. Det är därför nödvändigt att låta det föregås av överläggningar med kommunerna. Men regeringen bör ges i uppdrag, föreslår vi, att nu påbörja arbetet med ett statsbidragssystem med den inriktningen.

Herr talman! I reservation nr 7 har centerledamöterna utvecklat synpunkter på inriktningen av barnomsorgen. Från folkpartiets sida kan vi instämma i vad som där sägs. Utskottet anför egentligen ingen annan mening. Reservationen kan ge intryck av att skillnaderna är större än vad de faktiskt är. Utskottet redovisar att utvecklingen går i den riktning som reservanterna önskar, varför inget särskilt initiativ anses erforderligt. Jag har med den här förklaringen velat understryka att ett avslag på den reservationen ändå innebär ett instämmande i dess syfte. Det är ju ingen ovanlig behandling här i riksdagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 39 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! I december 1983 antog riksdagen ett nytt system för statsbidrag till barnomsorgen. Vi moderater kritiserade då det systemet på avgörande punkter, och vi upprepar nu vår kritik såväl i vår partimotion om familjepolitiken som i reservation 1 i socialutskottets betänkande 18. Vi kräver förslag om ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen, och det skall uppfylla följande krav:

1. Kommunal daghemsverksamhet får inte gynnas på bekostnad av enskilda alternativ och familjedaghem.
2. Deltidsförskolan skall berättiga till motsvarande statsbidrag som heltidsförskolan.
3. Lång daghemsvistelse får inte leda till ett oproportionellt stort statsbidrag jämfört med kortare vistelsetider.
4. Anslagsutrymme måste medges för en vårdnadsersättning.

Dessutom anser vi att kommunerna skall kunna komplettera med entreprenadförfarande.

Det statsbidragssystem som infördes i december innebär styrning av barnomsorgen mot kommunala daghem och därmed diskriminering av alternativ barnomsorg. Familjerna har inte frihet att välja den omsorgsform som de anser bäst. Alternativa vägar att driva och finansiera barnomsorg försvåras. Men så har ju mångfald, alternativ och valfrihet heller aldrig varit viktigt för socialdemokraterna, trots allt fagert tal om frihet. Den politik socialdemokraterna för medför valfrihet bara för dem som har pengar att köpa sig valfrihet. Vi moderater syftar till valfrihet för alla.

Vi anser att det är hög tid att myndigförklara familjerna genom att ge största möjliga frihet att välja såväl livsform som arbetsfördelning och hur

man vill fördela och kombinera vård och omsorg i hemmet med förvärvsarbete, vilken barnomsorg man vill ha och vilken pedagogisk inriktning man vill ha på sina barns förskola och skola. Familjerna måste kunna välja. Våra uppgifter som politiker är att stödja familjen, uppmuntra alternativ och mångfald.

Då krävs att skatte- och bidragssystemen inte styr familjerna. Det krävs en reformering av familjebeskattningen, så att den bygger på hur många som skall leva på inkomsten. Det är den viktigaste familjepolitiska reformen. En vårdnadsersättning är ett annat viktigt inslag i vår familjepolitik.

Men det är också helt nödvändigt att stimulera mångfald i barnomsorgen.

I dag har vi, praktiskt taget, kommunalt monopol på barnomsorgens område, eftersom statsbidraget är så snedvridande. Samtidigt vet vi att det är ungefär dubbelt så vanligt i enbarnsfamiljer som i familjer med tre eller flera barn att använda sig av den kommunala barnomsorgen. Det är vidare ungefär dubbelt så vanligt i SACO-familjerna att använda den kommunala barnomsorgen som i LO-familjerna. Den dyra kommunala barnomsorgen går inte alltid till dem som är i störst behov av samhällets barnomsorgsöd.

Statsbidragssystemet diskriminerar den enskilda barnomsorgen och de enskilda förskolorna. De enskilda förskolorna får betydligt mindre statsbidrag – om de nu får något alls. Vad kommer regeringens nya proposition att innebära? Det hade varit bra och ett bevis på aktning för riksdagen om propositionen hade varit tillgänglig inför den här debatten. Men enligt ett pressmeddelande från socialdepartementet skall affärsmässigt drivna daghem och fritidshem falla utanför statsbidragsreglerna. Vad menas med detta? Vad betyder affärsmässigt? Betyder det möjligen att inkomster och utgifter skall gå ihop? Vad händer då om ett kommunalt daghem drivs så att inkomster och utgifter går ihop?

Begreppet "affärsmässigt drivna daghem och fritidshem" är ett under av oklarhet. Jag hoppas att vi senare av Anita Persson kan få en förklaring av vad detta kan innebära. Är det inte kvaliteten på verksamheten och önskemålet från tusentals svenska familjer om en bra barnomsorg till rimligt pris och i valfri form som skall vara avgörande? Vem som driver barnomsorgen är av underordnad betydelse så länge verksamheten fyller högt ställda krav på kvalitet.

Vi moderater förstär inte det socialdemokratiska sättet att tänka och resonera i fråga om barnomsorgen. Vi vet att många svenska barnfamiljer behöver ha barnomsorg. Vi vet att de kommunala barnomsorgsplatserna inte räcker. Dessutom är de för dyra både att bygga och att driva. Vi vet att alla familjer inte vill ha kommunal barnomsorg, utan någon annan form av barnomsorg. Vi vet att många familjer vill ha alternativ pedagogik. Vi vet att alla barn inte passar på kommunalt daghem och att det i glesbygd är orealistiskt att bygga daghem.

Statsbidraget måste därför utformas så att det är rättvist och neutralt när det gäller tillsynsform och huvudman. Då stimulerar vi ju framväxten av alternativa barnomsorgsformer och förskolor, föräldrakooperativ, förskolor drivna av kyrkor och ideella föreningar, entreprenadverksamhet, osv.

*Barnomsorgen,
m. m.*

Torsdagen den
29 mars 1984

*Barnomsorgen,
m. m.*

Därmed stimulerar vi också föräldrar att engagera sig och ta initiativ till glädje och nytta för barnen. Föräldramedverkan är mycket större i enskilt driven verksamhet än i kommunal. Samtidigt räcker samhällets resurser till fler barnomsorgsplatser, eftersom enskild barnomsorg regelmässigt är billigare. Enskilda alternativ ger fler platser till lägre kostnader än samhällets barnomsorg.

Vi måste i Sverige i dag finna nya vägar på alla områden och stimulera till nya lösningar och initiativ. På barnomsorgens område finns konstruktiva idéer som kan utvecklas till bra barnomsorg för våra barn. Men då måste man ha målsättningen att ge valfrihet, att myndigförklara familjerna och att få barnomsorg med kvalitet.

Ytterligare kritik mot statsbidragssystemet:

Familjedaghemmen spelar en stor roll i barnomsorgen som alternativ och komplement i både tätort och glesbygd. Men statsbidragen gör det lönsammare för kommunerna att ensidigt satsa på daghemmen, trots att detta är den totalt sett dyraste omsorgsformen.

Vidare: Statsbidrag utgår inte till deltidsförskolan, den allmänna förskolan för sexåringar. Den allmänna förskolan för sexåringar är mycket viktig för barnens personlighetsutveckling, och den innebär en social och pedagogisk träning för skolstarten. Sexåringarna behöver den som träning.

Vad kommer statsbidragssystemet att innebära för deltidsförskolan för sexåringar? Ja, eftersom statsbidrag kommer att utgå till barnomsorg på deltid, under förutsättning att barnen vistas där minst fyra timmar per dag, är risken stor att kommunerna kommer att försöka slussa över sexåringarna till sådana korttidsdagem. Trots att dessa korttidsdagem kostar betydligt mer per barn än deltidsförskolan, blir de billigare för kommunerna. Det här kommer att innebära att sexåringarna riskerar att gå miste om den viktiga träningen inför skolstarten.

Statsbidragssystemet innebär också en styrning mot långa vistelsetider, trots att alla torde vara överens om att barn inte bör få för långa dagar på daghem. Det är fel när statsbidragen på detta sätt gör det lönsamt för kommuner att hålla barnen kvar. Dessutom leder tidsreglerna också till att systemet blir krångligt och måste innebära kontroller.

Herr talman! Mycket mer kritik kan framföras mot statsbidragssystemet, och för att fullständiga kritiken vill jag hänvisa till vad vi moderater sade i december innan beslutet fattades här i kammaren.

Det förs en livlig debatt i Sverige i dag om hur besvärligt barnfamiljerna har det, särskilt de flerbarnsfamiljer som skall leva på en enda inkomst. Allt fler kräver en skattereform. Allt fler vill kunna välja sitt sätt att leva, sin arbetsfördelning och sin barnomsorg. Allt fler reagerar mot den starka och sneda subventioneringen av kommunal barnomsorg. Man vill ha alternativ. Man vill ha möjlighet att välja.

Socialdemokraterna har nu återigen haft möjlighet – i samband med våra motionskrav och i samband med att propositionen om statsbidrag till enskild barnomsorg lades fram – att visa att man lyssnar till människornas krav på frihet och valfrihet. Men socialdemokraterna tar inte den möjligheten. Man

vill inte stimulera alternativ. Man står fast vid ambitionerna att styra barnomsorgen mot kommunal institutionsvård. Man säger nej till ett statsbidrag som är neutralt beträffande omsorgsform och huvudman och ger samma statsbidrag till enskild och kommunal barnomsorg. Därmed försvårar man också för kommunerna att finna nya och flexibla problemlösningar och att komplettera med entreprenad.

Socialdemokraterna säger också nej till att anslaget till barnomsorg skall medge utrymme för vårdnadsersättning. Vårdnadsersättningen är viktig för familjernas valfrihet. Föräldrarna kan använda dem till att betala för valfri barnomsorg – hemma, kommunalt eller enskilt.

Socialdemokraternas inställning är sorglig därför att den förhindrar rättvisa, mångfald, valfrihet och effektivitet, något som skulle komma barnen till del. Dessutom beror kvaliteten i barnomsorgen till mycket stor del på om många alternativ får växa fram, om nya pedagogiska idéer uppmuntras och nya modeller stimuleras. Det allmännas skolor och förskolor har ofta dragit nytta av den pedagogik som har utvecklats i alternativa förskolor och skolor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5. När det gäller reservation 7 av Rosa Östh och Karin Israelsson vill jag förklara att innehållet i reservationen i mycket överensstämmer med vad jag har sagt här i kammaren, med vår reservation och med innehållet i vår motion. Av formella skäl kommer vi moderater dock inte att rösta för den reservationen utan avstå i den voteringen.

Herr talman! I reservation 17 avstyrker de moderata ledamöterna i socialutskottet regeringens förslag till medelsanvisning till barnmiljörådet, därför att vi anser att barnmiljörådet bör avvecklas.

Såsom anges i betänkandet har vi moderater sedan 1978/79 varje år i motioner yrkat på avskaffande av det som tidigare benämndes lekmiljörådet och som sedan blev en central förvaltningsmyndighet och nu heter barnmiljörådet.

Barnmiljörådet är ett centralt organ som skall verka för förbättringar i barns miljö, med särskild tonvikt på lekmiljö, och för en ökad säkerhet för barn och ungdom. Detta är utomordentligt viktiga uppgifter – för barnen, för familjen och för hela samhället.

Vi anser dock att detta är uppgifter som bör ankomma på socialstyrelsen, i den mån de inte kan skötas i kommunerna inom socialtjänstens ram. Det är i kommunerna som det främsta arbetet bör bedrivas. Socialstyrelsen bör ha det övergripande ansvaret.

Vi är alla överens om att barnen är en utsatt grupp och att det är mycket viktigt att värna om barns miljö och säkerhet. Detta måste genomsyra familjepolitiken och alla de åtgärder som vi över huvud taget vidtar i samhället. Att på olika sätt stödja familjen och föräldraskapet är naturligtvis det främsta.

Men att i detta kärva ekonomiska läge bibehålla en central förvaltningsmyndighet anser vi vara onödig byråkrati. Ansvaret för barns och ungdomars miljö och säkerhet måste åvila alla i samhället: föräldrarna, skolan, förskolan

Torsdagen den
29 mars 1984

*Barnomsorgen,
m. m.*

och kommunerna.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till reservationerna 1, 5 och 17.

Anf. 40 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! I det betänkande vi nu behandlar berörs en rad frågor som gäller barnomsorgen, och där statsbidragsgivningen är den mest framträdande.

Alla barn behöver omsorg – det är något vi betraktar som självklart. Först och främst är det föräldrarna som har ansvar för sina barn och deras uppväxtvillkor, men i den viktiga uppgiften har de rätt att få stöd från samhällets sida.

Vi centerpartister är övertygade om att det behövs en större valfrihet för barnfamiljerna. För att föräldrarna skall kunna ge sitt bästa i sin föräldraroll måste de ha större möjlighet än nu att välja den omsorgsform som bäst motsvarar deras önskan och deras behov. Vi är också övertygade om att det är i kommunerna man bäst avgör hur den samhällsstödda barnomsorgen skall vara utformad. Det är där man känner till var människor bor och hur de arbetar, vilket behov av barnomsorg de har – om det är på hel- eller deltid.

Riksdagen beslutade 1981 på den dåvarande regeringens förslag att ett nytt statsbidragssystem skulle införas, vilket skulle ha gett kommunerna den önskade utökade friheten att anpassa barnomsorgen efter egna förutsättningar. Det systemet verkar inte styrande vad gäller omsorgsform, och inte heller avgörs bidragets storlek av barnens vistelse- eller inskrivningstid. Det ger en större regional rättvisa genom att deltidsskolan, som är en tung bit för många glesbygdskommuner, räknas in.

Systemet skulle också ha gett utrymme för en utbyggnad av vårdnadsersättningen, vilket på ett avgörande sätt skulle bidra till ökad valfrihet för småbarnsföräldrarna.

Socialdemokraterna gjorde i valrörelsen stor affär av det här tidigare beslutet. Det skulle, sade man, innebära en försämring för barnomsorgen och därmed också för barnfamiljerna.

Eftersom barnfamiljerna då var en av socialdemokraterna mycket omhulad grupp gjorde man till ett av de stoltaste vallöftena, att beslutet i fråga skulle rivas upp av en socialdemokratisk regering. Så skedde också, kort tid efter regeringsskiftet.

Sedan tog man ett år på sig för att tänka ut ett nytt bidragssystem. Efter vad som sagts från socialdemokratiskt håll kunde man ha anledning att vänta sig ett förträffligt system, som skulle ha satt fart på utbyggnaden av barnomsorgen, garanterat en hög kvalitet och som alltså, kort sagt, skulle ha gynnat barnfamiljerna. Men så blev det nu inte.

Det nya systemet blev en besvikelse i kommunerna, inte minst för socialdemokratiska kommunpolitiker – det är ingen hemlighet.

Utskottsmajoriteten menar dock att det nya systemet ger ökat utrymme för lokala lösningar utan att sociala och pedagogiska mål eftersätts. Detta må vara majoritetens förhoppning, men det är knappast vad som är verklighet ute i kommunerna.

Visst har man fått en viss utökad frihet – man har fått friheten att överinskriva barn. Jag tänker inte överdriva vådorna av detta, men inte rimmar det särskilt väl med tidigare uttalanden från socialdemokratiskt håll i sammanhanget.

Man har tagit in den öppna förskolan i statsbidraget, vilket är bra. Men varför vägrar man att ge bidrag till deltidsförskolan, som är en så angelägen verksamhet när det gäller många barn?

Den regionala orättvisan har också ökat genom att familjedaghemmen, som är den naturligaste verksamhetsformen i många glesbygder, klart missgynnas. Det visar bl. a. beräkningar som Kommunförbundet nyligen presenterat.

Det allra mest negativa med det nya systemet är nog ändå kravet på 7 timmars inskrivningstid för barnen för att helt statsbidrag skall utgå. Detta innebär stora förluster för många kommuner, vilket kan tvinga fram för barnfamiljerna ytterst olyckliga styrregler. Från centerpartiet föreslår vi att nuvarande system för statsbidrag till barnomsorgen ersätts med det system som den förra regeringen föreslog och som riksdagen antog 1981. Det innebär alltså ett bifall till motion 2109 i motsvarande delar.

Det har många gånger konstaterats att det fattas åtskilligt innan barnomsorgen är utbyggd till full behovstäckning. Kommunerna kommer inte att klara det om de inte ges större frihet och större möjligheter att utveckla nya alternativa verksamhetsformer. Inte minst föräldrakooperativen har visat sig ge en mycket fin barnomsorg, och de är värda all uppmuntran. Det är därför beklagligt att den verksamheten inte jämföras med övrig barnomsorg i statsbidragshänseende.

I motion 633 påtalar Ulla Tillander och jag behovet av att kommunerna får information om de samlade erfarenheter som finns vad gäller alternativ barnomsorg. Det har nu framhållits att en hel del är på gång av det som vi efterlyser. Bl. a. skall en rapport från socialstyrelsen komma inom kort.

Vi har t. v. låtit oss nöja med vad som sägs från utskottet, men vi kommer givetvis att följa denna fråga med uppmärksamhet, eftersom det finns flera goda skäl för att påskynda tillkomsten av nya och bra barnomsorgsformer.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till reservationerna 2, 5 och 7 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 41 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Förra veckan var jag på ett symposium som handlade om morgondagens barnomsorg. I en av föredragningarna sade en företrädare för socialstyrelsen så här: Våra farhågor beträffande det nya statsbidragets inverkan på överinskrivningarna verkar ha besannats.

Och så är det nog tyvärr. Alltför ofta kan man i pressen läsa om nya och stora överinskrivningar. Och dessa överinskrivningar försämrar kvaliteten i barnomsorgen.

Vänsterpartiet kommunisterna gick emot det förslag till nytt statsbidragssystem som den socialdemokratiska regeringen lade fram därför att vi ansåg att det inte uppfyllde de krav som man måste ställa på ett statsbidragssystem.

Enligt vår mening måste ett statsbidragssystem utformas så att det blir en verklig stimulans för kommunerna att bygga ut barnomsorgen. Bidragen måste också utformas så att de gynnar en kvalitativt bra barnomsorg. Det nuvarande systemet gör varken det ena eller det andra.

För att säkra både den kvantitativa och den kvalitativa utbyggnaden föreslår vänsterpartiet kommunisterna dels ett driftsbidrag, dels ett temporärt anordningsbidrag. Driftsbidraget skall utgå, menar vpk, med 75 % av de faktiska driftskostnaderna och på så sätt täcka personalkostnaderna. För att man åtminstone skall infria utbyggnadslöftet från femårsplanen föreslår vi ett anordningsbidrag för de ca 60 000 platser i daghem och fritidshem som fattas för att de löftena skall vara infriade. Anordningsbidraget bör täcka 20 % av kommunernas investeringskostnader för dessa platser.

Folkpartiet och också centern har i debatten varit inne på att kommunerna bör ha större ansvar och större frihet vad gäller barnomsorgen. De år jag har varit med och debatterat frågan om utbyggnad av barnomsorgen har det visat sig att kommunerna inte klarar att ta ansvar för denna utbyggnad. Därför måste riksdag och regering ta sitt ansvar, så att kommunerna får en chans att bygga ut barnomsorgen i den omfattning som behövs.

Kvaliteten inom barnomsorgen är i hög grad beroende på hur stor personaltätheten är, hur utbildad personalen är, hur stora barngrupperna är och hur stora ytor barnen får att leka på. Trots alla försök att påstå motsatsen är dessa delar viktiga byggstenar för en bra barnomsorg.

Det behövs bindande normer, menar vi, för såväl personaltäthet och gruppstorlek som ytor. Om man inte fastställer sådana normer kommer vi att få en ojämlig och försämrad barnomsorg.

Socialstyrelsen har nyligen givit ut Förslag till pedagogiskt program för förskolan. Förslaget är just ute på remiss, och därför måste man naturligtvis avvakta remissinstansernas yttranden. Men några kommentarer tycker jag ändå man skall göra.

Detta pedagogiska program är tänkt som ett svar på den diskussion som förts om att det saknas en målsättning för barnomsorgen och som utmynnade i kravet på någon form av läroplan för förskolan. Ett sådant svar är socialstyrelsens pedagogiska program, men det har ett alldeles för allmänt innehåll. Mest består det av självklarheter eller, som en facklig företrädare uttryckte sitt missnöje vid presentationen av programmet: Det är en pedagogisk grundkurs för kommunalpolitiker.

Förväntningarna på programmet har varit stora, och därför är det en besvikelse att programmet inte innehåller en genomgång av mera bestämda sociala och pedagogiska moment, kring vilka förskolans verksamhet skulle kunna byggas upp.

Vpk vill varna för att använda ett pedagogiskt program som ett redskap att skyla över uppenbara kvalitativa brister inom barnomsorgen. Det pedagogiska programmet får inte bli ett alibi att slippa förbättra kvaliteten inom barnomsorgen. Utan personella resurser, utan lagom stora barngrupper och utan sex timmars arbetsdag kan det bli svårt att genomföra ett pedagogiskt

program såsom det var tänkt, nämligen för att åstadkomma en bra och jämlik barnomsorg.

All barnomsorgsverksamhet, menar vi i vpk, skall vara avgiftsfri för föräldrarna och i stället finansieras över skatten. Frågan om föräldraavgifterna bör bli föremål för överläggningar mellan staten och kommunerna. Målsättningen med överläggningarna bör vara att barnomsorgstaxorna successivt skall trappas ned.

Att Sten Andersson intresserar sig för taxorna är bra. Vänsterpartiet kommunisterna ser med positiv förväntan fram mot mera konkreta åtgärder för att avskaffa orättvisorna med taxorna. I går hade jag besök av barnstugepersonal som berättade att kostnaderna för en daghemsp plats kan skilja på mellan 6 000 kr. och 7 000 kr. per år mellan en kommun och en annan.

Privatiseringen inom barnomsorgen har berörts här i debatten. Jag vill då för vpk:s räkning deklarerera två principiella synpunkter på vad som skall gälla för barnomsorgen.

För det första skall alla privata, ekonomiska vinstintressen hållas utanför barnomsorgen.

För det andra har samhället – i det här fallet kommunerna – skyldighet att upprätthålla en kvalitativ kontroll av barnomsorgen.

Ann-Cathrine Haglund från moderaterna sade att man måste ha frihet att välja. Till den valfrihetsdebatten kan man säga att vi inte får någon valfrihet förrän vi har en utbyggd barnomsorg som motsvarar de behov som finns. I dag står hundratusentals barn i kö för barnomsorg. Någon valfrihet finns inte för de barnen och de föräldrarna förrän man har byggt ut barnomsorgen så att den täcker den verkliga efterfrågan.

Vidare finns det, Ann-Cathrine Haglund, många undersökningar som visar att föräldrarna vill ha kommunal barnomsorg – det är valfrihet på ett annat sätt – i vanliga daghem, i vanliga fritidshem. Det visar de undersökningar som har gjorts. Något annat har man inte fått fram.

Jag vill avsluta mitt anförande med att påstå att vänsterpartiet kommunisterna har en annan syn på meningen med barnomsorgen än den som de andra partierna i riksdagen har och som också kommer till uttryck i socialutskottets betänkande. Vi har även en annan målsättning med barnomsorgen. Vi accepterar inte en konjunkturstyrd barnomsorg. Vi menar att alla barn skall ha rätt till en bra barnomsorg, alldeles oavsett om deras föräldrar arbetar, studerar eller är arbetslösa. Barn behöver en bra barnomsorg för sin egen skull. Därför måste barnomsorgen byggas ut så att alla barn som vill ha plats också får en sådan.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till vpk-reservationerna i detta betänkande.

Anf. 42 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Den 7 december 1983 beslöt riksdagen om införande av ett helt nytt statsbidragssystem. Vi hade då en lång debatt om detta nya system, som innebär att statsbidrag numera utgår per inskrivet barn i daghem,

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

*Barnomsorgen,
m. m.*

fritidshem och familjedaghem kombinerat med ett årsarbetarbidrag i daghem och fritidshem. Dessutom utgår bidrag för barn med behov av särskilt stöd och till s. k. öppen förskola.

Som vi hört av de tidigare inläggen har samtliga partier yrkat på att ett nytt statsbidragssystem skall utformas. Men oenigheten mellan partierna är total om hur det bör se ut.

Det statsbidragssystem som nu gäller har tillämpats i knappt tre månader. Det har givit möjlighet för kommunerna att pröva egna lösningar för att fler barn skall kunna få utnyttja barnomsorgen samtidigt som det begränsar den automatiska ökningen av statens kostnader. Samtidigt med att beslutet om ett nytt statsbidragssystem infördes, beviljades också 30 milj. kr. per år till kommunerna i utvecklingspengar. Socialdepartementet genomför nu 15 regionala konferenser för att träffa representanter för landets samtliga kommuner och informera om dessa utvecklingspengar, och ansökningar rörande olika projekt har redan inkommit. Dessutom genomförs tillsammans med Kommunförbundet en enkät för att se vilken effekt det nya statsbidragssystemet har fått i kommunerna.

Att då knappt tre månader sedan ett nytt system har införts ånyo diskutera ett nytt statsbidragssystem finns det inga skäl till. Det bästa måste vara att kommunerna nu i lugn och ro får arbeta efter det nya statsbidragsbeslutet, och uppföljningen av detta får visa om några justeringar erfordras. Jag yrkar därför avslag på reservationerna 1, 2, 3 och 4.

Herr talman! I motion 543 av Bengt Silfverstrand och Lars-Erik Lövdén har yrkats att statsbidragsreglerna ändras så att statsbidrag inte i någon form skall kunna utgå till privata daghem som bedrivs i rent vinstsyfte. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en daghemsverksamhet som drivs i vinstsyfte kan innebära att lönsamhetsintresset riskerar att komma i konflikt med vad vi menar med en god kvalitet på barnomsorgen. I avvaktan på förslag från regeringen i denna fråga har motionen dock avstyrkts.

De borgerliga partierna har reserverat sig mot utskottets motivering och delar inte motionärernas uppfattning. Vad jag har erfarit kommer regeringen i dag att överlämna en proposition till riksdagen om statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer, och jag antar att frågan på nytt inom en snar framtid kommer att diskuteras här i kammaren. Jag yrkar avslag på reservation 5.

Herr talman! I reservation 6 har vpk yrkat att ett temporärt anordningsbidrag införs så att målet i den tidigare utbyggnadsplanen kan fullföljas. Utskottet underströk i december 1983 att det är utomordentligt viktigt att en plan för den fortsatta utbyggnaden av barnomsorgen snarast utarbetas, och riksdagen gav regeringen till känna att en sådan plan borde föreläggas riksdagen under detta riksmöte. I avvaktan på utbyggnadsplanen yrkar jag avslag på reservation 6.

När det gäller inriktningen av barnomsorgen bedrivs i många kommuner omfattande försöksverksamheter med inriktning på kortare beslutsgång, större kostnadsansvar för personal och stimulans för personliga insatser. Socialstyrelsen arbetar f. n., som vi har hört, med en rapport om annorlunda

lösningar inom barnomsorgen. I förra veckan hölls ett symposium om Morgondagens barnomsorg där socialstyrelsen var en av arrangörerna och där deltagarna kom från olika kommuner och andra intressenter.

I avvaktan på socialstyrelsens rapport yrkar jag avslag på reservation 7.

Liksom vid statsbidragsbehandlingen i december har vpk ett antal reservationer som tar upp målsättningen för utbyggnad av barnomsorgen, utbyggnadens inriktning, bindande kvalitetsnormer, fasta vikarier, stödpersonal för barn med särskilda behov, tjänsteformer inom barnomsorgen, behörighet för personal inom barnomsorgen och möjlighet till fortbildning. Under de tre månader som gått sedan förra behandlingen av dessa frågor har inget framkommit som ändrar utskottets inställning. Tilläggas kan att när det gäller fortbildningsinsatser framhåller utbildningsministern i årets budgetproposition att det är viktigt att högskolan utvecklar sina kontakter med kommunerna så att högskolans kompetens för utbildningsinsatser kan utnyttjas för kommunernas personal.

Jag yrkar avslag på reservationerna 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 och 15.

I reservation 16 som gäller ett samlat program för att förbättra ungdomens situation yrkar vpk att ett konkret åtgärdsprogram framläggas av barn- och ungdomsdelegationen.

Herr talman! Avsikten med barn- och ungdomsdelegationen är inte att den skall lägga fram egna förslag. Den skall vara ett rådgivande och samordnande organ för barn- och ungdomsfrågor inom regeringskansliet, och den skall hålla nära kontakt med myndigheter, organisationer m. fl. som arbetar med dessa uppgifter. I december 1983 avlämnade delegationen en promemoria där man har redogjort för de viktigaste initiativen som tagits under det året. Med hänvisning till barn- och ungdomsdelegationens uppgift och till den avlämnade redovisningen av olika initiativ som tagits under det senaste året för att förbättra barnens uppväxtvillkor yrkar jag avslag på reservation 16.

Herr talman! I likhet med vad man gjort tidigare yrkar moderata samlingspartiet på att inga medel beviljas barnmiljörådet. Några nya argument har inte framkommit i år som föranleder utskottet att ändra sin tidigare inställning och föreslå att barnmiljörådet avskaffas. Barnmiljörådet är bl. a. ett centralt organ för säkerhetsfrågor vad beträffar barn och ungdom. Jag yrkar avslag på reservation 17.

Herr talman! I den sista reservationen som är fogad till betänkandet yrkar vpk att någon form av statligt lån till kostnaderna vid utländska adoptioner bör införas.

Utskottet är inte berett att tillstyrka införandet av en sådan lånekonstruktion som föreslås av vpk, men utskottet vill liksom när frågan var uppe förra året understryka att det är angeläget att kostnaderna för internationella adoptioner hålls nere, så att inte bara de ekonomiskt starka får råd att adoptera barn från utlandet. F. n. pågår i regeringskansliet en beredning av frågor rörande internationella adoptioner, och utskottet förutsätter att regeringen beaktar vilka möjligheter som finns att få en bättre kontroll över kostnadsutvecklingen.

Jag yrkar avslag på reservation nr 18.

Herr talman! I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Torsdagen den
29 mars 1984

*Barnomsorgen,
m. m.*

Anf. 43 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Anita Persson säger att det är fel att nu diskutera frågan om ett annat statsbidragssystem, eftersom vi alldeles nyss här i riksdagen har beslutat om ett sådant system, som trädde i kraft vid årsskiftet. Jag kan inte förstå detta. Jag tycker tvärtom att det är mycket viktigt att diskutera brister i statsbidragssystemet för att man skall få en god beredskap när det gäller att förändra statsbidragssystem eller införa ett nytt. Däremot kan jag hålla med om att det vore litet olyckligt att ändra beslut varje halvår, så att huvudmännen inte vet vad de har att utgå ifrån. Det är en angelägen fråga att redan nu ta fasta på de svagheter som vi känner till. Då kan vi börja förbereda ett statsbidragssystem som ger kommunerna större frihet att prioritera de delar av förskolan som är mest eftersatta.

Jag förstår inte riktigt det mistroende som ligger i påståendet att kommunerna inte kan klara dessa frågor lika bra som vi i riksdagen. Vi har ju partivänner i kommunerna som sannolikt är lika bra på att driva dessa frågor som vi. De känner dessutom den lokala situationen och vet vad som är eftersatt och vad som i första hand behöver byggas ut. En större frihet för kommunerna att hantera de statsbidrag som utgår tycker jag är fullt motiverad. Kommunerna har nu 10–15 års erfarenhet av kommunal barnomsorg.

Diskussionen om statsbidragen till de enskilda daghemmen bygger inte på någon liten teknisk detalj i statsbidragssystemet, utan beror uppenbarligen på skilda synsätt. Det kan vara nog så bra med dessa 30 milj. kr. som utgår för diverse försök. De ersätter naturligtvis inte vad jag har argumenterat för och som innebär att alla som uppfyller de krav som ställs när det gäller pedagogik och social fostran bör ha rätt att driva olika verksamheter inom förskolans ram. Jag tycker det är sorgligt att socialdemokraterna fäster större avseende vid vem som driver än hur det drivs. Om de krav som uppställs blir uppfyllda, kan det ju inte vara någon avgörande skillnad om det råkar ske i ena eller andra juridiska formen, om det kallas för aktiebolag, kommunal stiftelse, föräldrakooperativ eller någonting annat. Kvaliteten är avgörande. Jag hoppas verkligen att socialdemokraterna visar så mycket mod att de vågar tänka om på den här punkten.

Anf. 44 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Anita Persson sade att det nya statsbidragssystemet uppmuntrar till flexibla lösningar för kommunerna. Men om det nu är så att man är så angelägen om flexibla lösningar borde man stimulera den alternativa barnomsorgen och de enskilda lösningarna. Det ger ju verklig flexibilitet. Men i och med att statsbidraget inte är rättvist och ger lika mycket till de enskilda, blir det ju inte någon flexibilitet. Vi når inte heller valfrihet och de ytterligare barnomsorgsplatser som vi vill ha.

Anita Persson sade att statsbidragssystemet är för nytt för att förändras. Men socialministern kommer ändå med en ny proposition om villkoren för statsbidrag till enskild barnomsorg. Det är ju verkligen en avgörande förändring för den enskilda barnomsorgen. Jag tycker liksom Ingemar

Eliasson att det finns all anledning att diskutera och kritisera det som är dåligt och försöka få det bättre. Detta skall inte bara socialministern kunna göra, utan även vi från oppositionen.

Sedan har jag ställt frågan vad "affärsmässig" betyder. Enligt det pressmeddelande som kommit i dag är det affärsmässigt drivna daghem och fritidshem som inte skall få statsbidrag. Men jag har inte fått något svar på den frågan.

Jag tycker det är märkligt att socialdemokraterna inte ställer upp på målsättningen att vi skall ha god barnomsorg till svenska barn i så stor omfattning som möjligt och i enskild regi så länge som vi kan garantera att barnomsorgen är god och att kvaliteten är hög. Det är ju misstro mot både personal och föräldrar att tro att de inte själva kan se att barnomsorgen är bra om en annan huvudman anordnar den. Målsättningen måste ju vara hög kvalitet oavsett vilken huvudman som ordnar barnomsorgen.

Vad gäller barnmiljörådet vill jag säga att barnens säkerhet och barnens miljö skall värnas om av alla i vårt samhälle. Det skall inte behövas en central myndighet och central byråkrati för detta.

Anf. 45 ROSA ÖSTH (c) replik:

Herr talman! Anita Persson sade att det här nya systemet har medfört ökade möjligheter för kommunerna att anpassa sin barnomsorg efter lokala behov. Då kan jag konstatera att regeringspartiet ligger betydligt efter när det gäller att ha tagit del av reaktionerna i kommunerna i det här sammanhanget. Anita Persson har tydligen inte tagit del av de diskussioner som systemet har tvingat fram ute i kommunerna. Där resonerar man nu om att ställa "heltidsbarn" först i kön, att omforma barnomsorgstaxorna till heltidsbarnens förmån, att daghemmen kanske måste reserveras för heltidsbarnen, medan "deltidsbarnen" uteslutande får tas in på familjedaghem. Det är faktiskt inte alls så att det alltid är heltidsbarnen som är de som bäst behöver en barnomsorgsplats. Jag undrar om detta var vad socialdemokraterna tänkte på när de införde systemet.

Jag ställde en fråga till Anita Persson, och jag tänker upprepa min fråga: Vilka skäl anser Anita Persson det finns för att inte ta in deltidsskolan i statsbidragssystemet?

Anf. 46 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Anita Persson sade att vi måste få en plan för utbyggnaden av barnomsorgen och upplyste om att en sådan plan håller på att utarbetas. Det är väl bra. Men en plan medför ingen utbyggnad – det har ju tidigare erfarenheter visat. Den tidigare femårsplanen misslyckades att uppnå det alltför snåla mål som sattes upp. Någon större tilltro till planer tycker jag inte att man kan ha om det inte finns ett vettigt statsbidragssystem.

Jag tycker inte att socialdemokraterna värnar om barnomsorgen när de så kallsinnigt avstyrker vpk-förslagen, som faktiskt skulle både trygga en utbyggnad och säkra en kvalitativt bra barnomsorg. Vi menar att statsbidragssystemet skall stimulera till en utbyggnad, tvinga kommunerna till en

utbyggnad. Det skall kopplas in bindande kvalitetsnormer för att få effekter på den kvalitativa sidan.

Det finns i dag 850 000 barn som har förvärvsarbetande mödrar. För dessa 850 000 barn finns det 150 000 daghemsplatser, 55 000 fritidshemsplatser och 100 000 familjedaghemsplatser i den kommunala verksamheten. En enkel addition visar att det faktiskt fattas 500 000 platser. Det finns alltså ett mycket kraftigt utbyggnadsbehov. Vi kommer aldrig att komma någonstans vare sig när det gäller utbyggnaden eller när det gäller kvaliteten om man inte har ett statsbidragssystem som har den konstruktion som vi har föreslagit i vår motion.

Kvaliteten inom barnomsorgen håller på att försämrans. Överinskrivningar på överinskrivningar och omflyttningar för barn, olika former av organisatoriska förändringar är vad som håller på att ske ute i kommunerna, för man måste anpassa sig till det system som föreslagits. Man planerar nu i vissa kommuner att dra in städpersonal och öka barnstugepersonal för att få statsbidrag. Nu vet jag inte om man hade räknat med detta när man införde det här nya statsbidragssystemet.

Barnomsorgen kan förstås bli ännu sämre, om man låter vinstintressena börja gälla inom barnomsorgen. Det kommer att skäras ned på personalsidan, och barngrupperna skall vara större för att verksamheten skall ge någon vinst. Entreprenadverksamheten kan bli ett bekvämt sätt att ytterligare sänka kvaliteten. En billigare och sämre barnomsorg kommer att gå ut över våra barns välbefinnande!

Anf. 47 ANITA PERSSON (s) replik:

Herr talman! De förslag som vi i dag diskuterar skulle innebära att kommunerna skulle få ett betydligt sämre statsbidrag än vad de får i dag. Det moderata förslaget innebär en minskning av statsbidraget med ca 440 milj. kr., och centerpartiets förslag innebär en minskning med 575 milj. kr.

Deltidsförskolan har vi diskuterat här i kammaren många gånger. Redan när vi antog förslaget om utbyggnad infördes i det gamla statsbidragssystemet en tvingande regel för kommunerna att anvisa plats för samtliga sexåringar i deltidförskolan. Däremot är det frivilligt för barnen att delta i denna.

När det gäller statsbidragssystemet kommer en uppföljning att ske, och behövliga justeringar måste då göras. Inom socialdemokratin har vi naturligtvis målsättningen att all barnomsorg skall vara av bra kvalitet. Det är ju därför vi inte vill minska bidragsbeloppet till kommunerna. Om man skulle införa statsbidrag även till de daghem som är avsedda att drivas med vinst i aktiebolagsform, måste det innebära en kraftig kvalitativ försämring – annars finns det ju ingen möjlighet att driva dem billigare.

Dagens statsbidragssystem och det som man kommer att föreslå medför ingen förändring för dagens alternativa barnomsorg. Det har alltid utgått statsbidrag till den alternativa barnomsorgen. Den förändring som skedde när det nya statsbidraget infördes var att man inte fick samma stöd som det kommunala bidraget ger, men den procentuella fördelningen av kostnaderna är precis densamma som i det gamla systemet.

Till Rosa Östh skulle jag vilja säga beträffande överinskrivning att jag undrar vad det fanns för något i centerns förslag som skulle förhindra överinskrivning. Alla sådana regler togs ju också bort i detta system, och en spärr fanns för kvalitetsförbättringar.

Det var genom den socialdemokratiska motionen som socialstyrelsen fick i uppdrag att utarbeta mål, som senare har godkänts av riksdagen. Ett pedagogiskt program har utarbetats, och det är nu ute på remiss. Avsikten med detta pedagogiska program är att kommunerna senare skall utarbeta egna riktlinjer.

Fru talman! Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 48 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! De exempel som Rosa Östh har dragit fram visar på olyckliga konsekvenser av de vistelsetider som det beslutade statsbidragssystemet medför. Jag har i mitt tidigare inlägg påtalat att det kan få många olyckliga effekter. Det leder med all sannolikhet till längre vistelsetider på daghem för barnen än vad föräldrarna egentligen önskar. Det kan leda till att det blir fler barn på daghemmen än vad personalen och föräldrarna önskar och vad som är rimligt utifrån allmänna sociala och pedagogiska utgångspunkter. Det kan också leda till att det blir lägre statsbidrag till kommunerna än vad de har i dag. Därtill kommer risken för konflikter mellan personal och föräldrar när man skall diskutera dessa mycket krångliga regler och risken för ökad byråkrati.

Jag tycker att detta borde vara skäl nog att redan nu säga att det skall rättas till. Något kanske man kan göra inom ramen för tillämpningsföreskrifter, men det vore klädsamt om Anita Persson ville erkänna att det nuvarande systemet inte är bra och att regeringen är beredd att rätta till det.

Frågan om de enskilda daghemmen får vi i utskottet och i kammaren tillfälle att diskutera senare under våren – med anledning av en proposition som egentligen aldrig hade behövt skrivas eller lämnas till riksdagen. När vi nu ändå får en sådan proposition skulle jag vilja fråga Anita Persson om regeringen är beredd att sluta med diskrimineringen av föräldrakooperativen. Även om socialdemokraterna misstror daghem som drivs i andra juridiska former – oavsett vilken kvalitet de visar sig kunna uppnå – borde man ändå kunna ta ännu ett steg för att ge föräldrakooperativen med kommunal barnomsorg likvärdigt statsbidrag. En sådan ny chans får socialdemokratin här under våren. Det vore fint om Anita Persson ville medverka till att i alla fall den skamfläcken tvättas bort.

Anf. 49 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Fru talman! Vårt förslag innebär att anslagsutrymme skall beredas för en vårdnadsersättning till alla barn mellan ett och tre år. Med en vårdnadsersätt-

ning kan allt fler föräldrar välja andra former av barntillsyn än den kommunala. Familjerna får bättre råd att, om de så önskar, låta en förälder vårda barnen hemma. De kan betala för en valfri barnomsorg, i enskild eller kommunal regi.

Vårt förslag innebär dessutom ett rättvist statsbidrag till enskild barnomsorg. På det sättet stimulerar vi utbyggnaden av den enskilda och alternativa barnomsorgen. Vi kan få fler platser för samma pengar eller till en lägre summa. Vårt förslag stimulerar alltså fram fler platser i barnomsorgen än det nuvarande statsbidraget.

Mycket har i dag sagts om statsbidragssystemet. Det största felet med nuvarande statsbidragssystem är att det diskriminerar den enskilda barnomsorgen – föräldrakooperativ, annan barnomsorg som ges av ideella föreningar, kyrkor osv. Det vore riktigt av Anita Persson att erkänna detta.

Socialdemokraterna bör ta den chans som propositionen om vad de kallar affärsdrivna daghem och fritidshem ger dem till att förbättra bidragssystemet, så att de enskilda institutionerna får ett rättvist statsbidrag och vi får mer barnomsorg av god kvalitet.

Anf. 50 ROSA ÖSTH (c) replik:

Fru talman! Anita Persson tar här upp frågan om överinskrivning. Jag sade i mitt anförande visserligen att jag inte tänkte överdriva vådorna av en viss överinskrivning, men jag anförde också att det socialdemokraterna nu hävdar rimmar mycket illa med vad de tidigare har sagt om just överinskrivning. De har ju kallat överinskrivning för social nedrustning och ansett den vara helt förödande för barnomsorgsverksamheten.

Centerpartiets förslag skulle inte ge oss möjlighet att garantera kvaliteten, påstår Anita Persson. Hon säger också att vårt förslag innebär en besparing i förhållande till socialdemokraternas förslag.

Som jag sade tidigare verkar inte det system som vi föreslog och en tidigare riksdagsmajoritet fattade beslut om styrande – när det gäller omsorgsform, vistelsetid osv. – på det olyckliga sätt som regeringspartiets system gör. Vårt förslag ger också, som jag tidigare har framhållit, utrymme för en mycket nödvändig och angelägen utbyggnad av vårdnadsersättningen.

Anita Persson hade inget svar att ge mig när det gällde deltidsförskolan. Tyvärr måste man nog se det som ett exempel på hur föga intresserat regeringspartiet är av meningsfulla regionalpolitiska insatser.

Anf. 51 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Jag tror att man tyvärr kan konstatera att barnomsorgen håller på att försämras – trots den ofta hängivna personalens ansträngningar – på grund av verkningarna av statsbidragssystemet. Jag skulle vilja fråga Anita Persson: Hur länge tänker socialdemokraterna åse denna försämring, både när det gäller utbyggnaden av barnomsorgen och när det gäller kvaliteten? Detta statsbidrag utgår per inskrivet barn, och man har slopat ytnormerna och alla kvalitetsnormer. Ett sådant system bäddar för överinskrivningar. Detta har vi sett i pressen och hört från personalen. Hur långt skall det gå,

innan socialdemokraterna säger att man inte kan acceptera detta, att man måste ändra bidragssystemet och få en annan syn på kvaliteten inom barnomsorgen? Tänker ni stoppa överinskrivningarna?

Anf. 52 ANITA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Inga Lantz om att det är bråttom med att vi får en utbyggnadsplan, så att alla barn som har behov av det – det är den gamla målsättningen – skall kunna få plats i barnomsorgen. När detta beslut fattades i riksdagen sade vi att kvaliteten och de pedagogiska målen inte fick försämrats. Det sker en uppföljning av det nya statsbidragssystemet. Jag kan inte, som Inga Lantz gör, säga att ytnormen är ett mått på en bra barnomsorg. Det är naturligtvis innehållet i barnomsorgen som är det viktiga.

När det gäller statsbidragssystemet och reglerna för att statsbidrag skall ges – dvs. att det skall vara sju timmars vistelsetid för att man skall få ett helt statsbidrag – anser jag att det är viktigt att kommunerna får ett ökat stöd för heldagsomsorgen. Det finns många barn som har behov av att få tillsyn under hela dagen, och därför är det viktigt att staten stöder de kommuner som har denna tillsyn. När vi hade det förutvarande barnomsorgssystemet fanns det tendenser till att skära ner heldagsomsorgen och att ge barn tillsyn bara på deltid i daghemmen.

Återigen har man tagit upp frågan om vårdnadsersättning i denna debatt. Vårdnadsersättning är inget alternativ till barnomsorg och kommer aldrig att kunna bli ett bra alternativ till en utbyggd barnomsorg. Man kan undra varför ni inte införde den vårdnadsersättning som ni anser är så viktig, när ni hade sex år på er i regeringsställning.

Till Rosa Östh vill jag säga att vi visst anser att deltidsförskolan är viktig. Därför finns det lag på att kommunerna skall anvisa alla barn som är sex år en plats i deltidsförskola, om de inte har plats i daghem. Man skall också anvisa plats till vissa femåringar i glesbygd, vilka då kommer att gå bara tre dagar per vecka. Jag vet av egen erfarenhet, eftersom jag själv bor i en kommun med ganska mycket glesbebyggelse, att deltidsförskolan är viktig där. Vad som också är mycket viktigt är den öppna förskolan, som vi har gett ett statsbidrag. Den gör att vi kan förbättra kvaliteten i familjedaghemmen och även för de hemarbetande föräldrarna. Vi har mycket generösa regler när det gäller statsbidraget till den öppna förskolan som kan utgå i olika former.

Förste vice talmannen anmälde att Ann-Cathrine Haglund, Ingemar Eliasson och Rosa Östh anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 53 RUNE BACKLUND (c):

Fru talman! I socialutskottets betänkande nr 18 behandlas min och Ulla Tillanders motion 2235 om statsbidragsreglerna till fritidshemsverksamhet för utvecklingsstörda.

Bakgrunden till motionen är de problem som uppstod för Jönköpings kommun när den 1982 inordnade en av Jönköpings FUB-förening bedriven

Torsdagen den
29 mars 1984

*Barnomsorgen,
m. m.*

fritidshemsverksamhet för utvecklingsstörda ungdomar i kommunens barnomsorgsplan. Socialstyrelsen meddelade under förra året kommunen att statsbidrag inte kan utgå till den verksamheten och att nuvarande statsbidragsregler inte medger driftbidrag för fritidshemsavdelningar med enbart utvecklingsstörda. Vi yrkar därför i vår motion på en översyn av statsbidragsreglerna, så att statsbidrag också kan beviljas till fritidshem med enbart utvecklingsstörda ungdomar. Utskottet har gjort en mycket ingående redovisning av sakförhållandena. En sammanfattning av den redovisningen blir, som jag uppfattar den, att sakfrågan sönderfaller i tre delproblem.

För det första önskar man att utvecklingsstörda barn upp till tolv års ålder så långt som möjligt integreras med övriga barn i kommunens ordinarie fritidshemsverksamhet.

För det andra medger åldergränserna på fritidsverksamheten inte statsbidrag till verksamhet för barn över tolv års ålder.

För det tredje är det oklart vem som har huvudansvaret för de utvecklingsstörda ungdomarnas fritidshemsverksamhet – landstingskommunen eller primärkommunen.

Tyvärr hamnar de utvecklingsstörda ungdomarna och deras föräldrar lätt mellan stolarna i samhället. Det sammanhänger dels med oklarheter, som utskottet påpekar, om vem som har huvudansvaret, dels med att den biologiska åldern inte sammanfaller med utvecklingsåldern för de utvecklingsstörda ungdomarna.

Det finns, fru talman, ett uttalat behov av fritidshemsverksamhet för de utvecklingsstörda ungdomar som är över tolv års ålder och därmed en positiv särbehandling i statsbidragsreglerna. Vi bör därför se positivt på den verksamhet som startat i Jönköpings FUB-förening. Det finns också anledning att påminna om att samhället har fastställt skolpliktsåldern till 21 år för denna grupp.

Det är bra att utskottet begär ett klarläggande om ansvarsfördelningen mellan primärkommun och landstingskommun beträffande fritidsverksamheten för dessa ungdomar, att man förutsätter att regeringen tar upp frågan i samband med beredningen av omsorgskommitténs förslag och, om det visar sig påkallat, också tar initiativ till förändringar om statsbidragsreglerna.

Vi motionärer har därför anledning att tacka för den positiva behandlingen av vår motion. Låt oss bara hoppas, fru talman, att lösandet av denna angelägna fråga inte tillåts dra ut på tiden.

Anf. 54 BO SÖDERSTEN (s):

Fru talman! Vissa politiska frågor har starka ideologiska förtecken. Det gör att sådana frågor ofta är mycket svåra att behandla på ett rationellt och förnuftigt plan. Dit hör enligt min mening barnomsorgsfrågan.

Det finns två grundläggande aspekter hos svensk barnomsorg som en seriös diskussion inte kan undvika. Den första är att den svenska barnomsorgen, per plats räknat, är utomordentligt dyrbar. Det andra grundläggande faktum – som naturligtvis är beroende av de höga kostnaderna – är att man med nuvarande omsorgsformer bara kan nå en minoritet av våra barn i de

aktuella åldrarna. Det medför att det mindre tal som i dag får plats i barnomsorgen får ta del av en mycket dyrbar form av omsorg, under det att det flertal som inte får plats praktiskt taget inte får någonting alls. Det är också svårt att se att vi inom ramen för nuvarande organisationsformer skall kunna lösa problemet inom överskådlig framtid. Med hänsyn till statens svaga finanser och kommunernas ansträngda ekonomi finns det knappast realistiska möjligheter att få daghem för alla på denna sida om år 2000. Det finns också mer djupgående skäl – som jag här inte skall gå närmare in på. De har med produktivitetsutvecklingen inom tjänstesektorn att göra, och de leder till att vår nuvarande barnomsorg relativt sett – även vid en oförändrad volym – kommer att bli allt dyrare. Detta har å ena sidan lett till att vårt nuvarande system har skapat mycket flagranta orättvisor mellan dem som får del av barnomsorgen och dem som inte får del av den. Det har vidare lett oss in i en återvändsgränd som vi inte på några realistiska grunder kan ta oss ur.

De siffror som Inga Lantz tidigare berört i debatten belyser också på ett utmärkt sätt detta dilemma. I det här läget ter det sig naturligt att höja blicken litet, se sig omkring utomlands och ställa frågan: Har man samma problem utomlands? Hur har man i så fall löst problemen där?

Ja, det är klart att man också i andra länder har samma problem i meningen av att man har behov av en barnomsorg arrangerad av samhället i ordnade former. Däremot har man knappast alls de specifikt svenska problemen. Vad beror då det på?

Detta är utgångspunkten för motion 1224, som Yngve Nyquist och jag har väckt i frågan, där vi har föreslagit att man bör göra en utredning om införandet av en obligatorisk förskola.

Svaret består, såvitt vi förstår, i att den svenska typen av barnomsorg, om man ser den i ett internationellt perspektiv, organisatoriskt sett är helt extrem. Den utformning av barnomsorgen som är helt dominerande utomlands för barn i åldrarna tre–sex år präglas av den genomförda förskolan.

Vi kan ta ett, möjligen litet typiserat exempel, den franska école martenell. Här börjar barnen vanligen i treårsåldern, och varje årsklass är sammanhållet i en, vanligen ganska stor grupp. Skolgången är vanligen mellan kl. 8.30 och 15.30. Den omfattar ofta lördagar men med en dag ledig mitt i veckan.

Den pedagogiska uppläggningsen är mycket strukturerad, och förutom olika pedagogiska aktiviteter ingår också ett ordentligt mål lagad mat och utrymme för sömn/vila i verksamheten. Den som åker till Paris och besöker ett sådant daghem kan vid lunchen se de små franska barnen sitta mycket ordentligt, konverserande varandra, ätande.

Vill man hämta exempel från ett annat politiskt system kan man ta Östtyskland. Uppläggningsen är i princip likartad med den franska, även om grupperna här är något mindre. Vid ett besök i Leipzig som jag gjorde 1981 var den normala storleken i en grupp där 18–20 barn. I Östtyskland, där man från samhällets sida onekligen lägger ned betydande resurser på barn och ungdom, inriktade man sig också på att erbjuda de föräldrar som behövde en längre barnpassning att få en sådan. I förskoleåldern innebar det att barnen

kunde komma tidigare till förskolan och stanna längre, under det att de under dessa strötimmar erbjöds aktiviteter i friare form.

Fördelarna med en obligatorisk förskola av den här principiella typen är uppenbara. Med en sådan metod kan man för en rimlig kostnad nå samtliga barn som önskar gå i denna typ av omsorg. Det råder knappast någon tvekan om att vi i vårt land med de resurser som vi redan i dag lägger ned skulle kunna erbjuda plats åt alla barn från tre år och uppåt i barnomsorgen, om man organiserade en svensk förskola efter de i grova drag grundläggande principer som gäller utomlands.

Sannolikt skulle vi därigenom också kunna friställa – och det är en viktig poäng – stora resurser och överföra dem till de mer intensiva omsorgsformer som behövs för mindre barn. Troligtvis skulle barnomsorgen då kunna ta hand om praktiskt taget alla barn.

För föräldrarna skulle en sådan organisation som jag här har skisserat innebära mycket stora fördelar. Framför allt skulle alla föräldrar veta att åtminstone fr. o. m. tre års ålder skulle deras barn ha en säker plats i barnomsorgen, oavsett var i landet de är bosatta. Det skulle medföra jämlikhet i detta viktiga avseende, och det skulle ge möjligheter för föräldrarna till en säker planering. Det skulle också bidra till att avskaffa de bekymmer, det taktiska kalkylerande och den osäkerhet som i dag omgärdar det platslotteri som barnomsorgen i realiteten utgör.

En obligatorisk förskola skulle också på ett helt annat sätt än vad som är fallet i dag erbjuda möjligheter till en mjuk övergång till småskolan, den riktiga skolan så att säga. Såvitt jag förstår erbjuder denna övergång ett växande problem här i vårt land. I andra länder, som har den obligatoriska förskolan, exempelvis i Östtyskland, har man löst detta problem på ett mycket elegant sätt. Jag tror vi skulle ha åtskilligt att lära därifrån.

Vi som skrivit motion 1224 har naturligtvis fullt klart för oss att det förslag som vi har väckt om utredning angående möjligheten att införa en obligatorisk förskola inte är något krav som man vinner någon popularitet på. Vi har också mycket riktigt redan framställts som bakåtsträvare av företrädare för de kommunalanställda och av vissa kvinnoorganisationer. Jag måste säga att detta föga berör mig personligen.

Den demokratiska socialisten måste alltid betrakta sina utopier som provisoriska. Hon eller han måste alltid vara beredd att inta en rationell attityd och inte låta kartan ersätta verkligheten. Framför allt får man inte förväxla mål och medel. Ett medel som för 15 år sedan i dåtidens situation kunde te sig naturligt, behöver i dag inte längre vara det.

Jag tror inte att vi löser våra barnomsorgsproblem genom att baxa den nuvarande kärran längre och längre in i återvändsgränden. Än så länge är viljan till omprövning mycket begränsad. I takt med att orättvisorna består, i takt med att dessa hundratusentals barn bara lämnas åt sitt öde, och i takt med att svårigheterna permanentas, är jag övertygad om att grogrunden för nya tankar kommer att växa fram.

Fru talman! Jag har för dagen inget yrkande, men jag är övertygad om att vi åtskilliga gånger, både i och utanför den här kammaren, får anledning att

återkomma till de mer principiella problemen när det gäller barnomsorgen. För om man inte löser dem, kommer man aldrig att kunna lösa problemen på ett effektivt sätt.

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

Anf. 55 ANITA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är många i den här kammaren som anser att den svenska barnomsorgen är extrem. Den svenska barnomsorgen har utformats med hänsyn till såväl arbetsmarknadsmål som sociala och pedagogiska mål.

Föräldrar skall när de förvärvsarbetar eller studerar kunna lämna sina barn i en trygghet och säker omsorg. Men barnomsorgen är mest till för barnens skull. Barn har behov av gemenskap och samvaro med andra barn och av att få förtroende också för andra vuxna än föräldrarna.

Svensk barnomsorg skiljer sig i flera avseenden från andra länders. En viktig princip i arbetet med den svenska barnomsorgen är att man inte gör skillnad på tillsyn och pedagogisk verksamhet. Det innebär att vi måste ställa stora krav när det gäller kvaliteten på verksamheten.

Bo Södersten hänvisade i sitt anförande till barnomsorgen i andra länder.

I Frankrike är förvärvsfrekvensen mycket låg bland kvinnorna. Det gör att det är mycket lätt att skicka sina barn till den typ av barnomsorg som har nämnts. Om vi skulle införa den typen av barnomsorg i Sverige skulle det innebära att de allra minsta barnen inte skulle ha tillgång till någon form av organiserad barnomsorg. För de litet större barnen skulle föräldrarna få ordna någon form av omsorg på morgonen och någon form på eftermiddagen. Det skulle innebära bristande kontinuitet och stor oro för barnen. Det skulle försämra för barnen och medföra att många barn skulle få psykiska problem.

I Östtyskland har man ungefär samma uppbyggnad av barnomsorgen som vi har. Förvärvsfrekvensen bland mammorna är stor där. Det innebär att man tar emot alla barn som har behov av barnomsorg. Barnomsorgen är väl utbyggd, men kvaliteten är inte lika hög som i Sverige. Skolbarnen i Östtyskland anvisas plats i skolan. På morgnarna kan de komma dit, och på eftermiddagarna får de vistas i mycket enkla former i skollokaler.

Samtliga partier i socialutskottet anser att det inte går att införa den här formen av barnomsorg i Sverige. Vi är helt eniga i den frågan. Vi ser det som mycket viktigt att man bygger ut barnomsorgen och följer de mål och riktlinjer som vi har.

Anf. 56 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Bo Södersten började med att säga att den svenska barnomsorgen är för dyrbar och att vi därför måste hitta nya modeller för att få ner kostnaderna och därmed kunna bereda fler barn plats. Jag delar inte den uppfattningen.

Även om man platsbyggt kan tycka att barnomsorgen är dyr, är det en ren samhällsekonomisk vinst att bygga ut barnomsorgen. Många utredningar har visat det. Nu senast kom Kommunförbundet med sin ekonomiska

*Barnomsorgen,
m. m.*

utredning av barnomsorgen, som visar att redan vid 13 timmars förvärvsarbete är det lönsamt att bygga ut barnomsorgen, och t. o. m. när det gäller de "dyra" småbarnsplatserna är det en ren samhällsekonomisk vinst att bygga ut barnomsorgen. Bo Söderstens argument är alltså inte hållbart.

Det som förs fram i den aktuella motionen är helt nya principer för barnomsorgen som vi hittills inte har diskuterat. De principer som gäller för barnomsorgen i Sverige är att vi vill ha en pedagogisk verksamhet som bygger på sociala grunder. I de länder som Bo Södersten refererar till har man stora grupper, och man har ofta bara en anställd som skall ansvara för 20–25 barn i en grupp. Detta är långt ifrån de principer som vi har beträffande närhet till bostaden, kontinuitet i verksamheten, hög personaltäthet och mindre barngrupper.

Jag är mycket tveksam till att bryta de principer som vi hittills har kämpat för och som långt ifrån är tillgodosedda inom barnomsorgen. Att helt kasta om och säga att vi skall ha helt nya principer skulle innebära en stor försämring av barnomsorgen i vårt land.

Anf. 57 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Fru talman! Man behöver naturligtvis inte, därför att man låter sig inspireras av utländska exempel, efterlikna dem helt.

Det är tämligen uppenbart att om vi skulle kunna lösa förskoleproblemet för de stora grupperna barn i 3–6-årsåldern – det kan bli litet problem om barn måste lämnas mycket tidigt och måste vara kvar sent, men de problemen måste rimligen kunna lösas – skulle vi få mycket större resurser över för de verkligt små barnen, som behöver ha en mer intensiv tillsyn.

Jag tror att Inga Lantz och Anita Persson måste ta litet hänsyn till verkligheten sådan den ser ut och måste inse att det i dag är en minoritet som får ta del av den kommunala barnomsorgen, medan majoriteten lämnas utanför. Jag har mycket svårt att se hur vi som företräder det stora majoritetspartiet i svensk politik skulle kunna godta det.

Till slut skulle jag bara vilja ställa en enda fråga till Inga Lantz och Anita Persson och de andra som är intresserade av denna fråga: Hur kan det komma sig att det som är fullständigt naturligt och gällande i Moskva och Berlin, i London och Paris, i Nairobi och Melbourne, bara kan betraktas som ett skämt eller som något totalt undermåligt i Stockholm och Tystberga?

Anf. 58 ANITA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur barnomsorgen fungerar i alla länder. Men jag har besökt de länder som Bo Södersten tar upp i sin motion, och jag vet hur det fungerar där.

Det statsbidragssystem som vi nu har fått innebär att vi kan utnyttja resurserna bättre.

Vi har genom en socialdemokratisk motion fått mål angivna för förskoleverksamheten. Socialstyrelsen håller på att utarbeta ett pedagogiskt program. En utredning – kommittén om samverkan mellan förskola och skola – sysslar med övergången till den obligatoriska skolan och försöker komma

underfund med hur övergången skall kunna underlättas. Och det pågår många försöksverksamheter ute i landet.

Vi har också infört bidrag till den öppna förskolan för att även de barn som inte har fått någon plats inom ramen för daghemsverksamheten skall kunna tillgodogöra sig pedagogiska riktlinjer.

Jag yrkar än en gång avslag på Bo Söderstens motion.

Anf. 59 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Det verkar som om Bo Södersten inte tror att det skulle gå att bygga ut barnomsorgen till full behovstäckning med det system som leder barnomsorgen i vårt land. Men det är klart att det skulle gå att bygga ut barnomsorgen, bara man prioriterar resurser för detta. Den debatten har vi fört tidigare här i dag – att det anslås för litet medel för att trygga en kvantitativt och kvalitativt bra barnomsorg.

Det är väl också på tiden att man inser att barn måste få kosta, och kostar man inte på barnen en bra barnomsorg kommer det kanske att kosta samhället mycket, mycket mer vid senare tillfällen.

Jag har besökt en hel del av de länder som nämnts här och studerat barnomsorgsverksamhet, och jag är skeptisk till de stora barngrupper och det ganska auktoritära barnomsorgssystem som man byggt upp i de länderna. Det skulle kännas väldigt främmande för mig att börja arbeta på ett sådant system i vårt land.

Anf. 60 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Fru talman! Jag vill ställa några frågor till utskottsmajoriteten, som har avstyrkt min motion om samhällsstöd till adoptioner.

Utskottets företrädare sade att en liknande motion hade behandlats i anslutning till förra årets budgetproposition och att man, med hänvisning till vad man tyckte då, avstyrkt även min motion. Det är nu inte riktigt sant, för den tidigare motionen gick ut på att det skulle ges ökat anslag till nya adoptioner, medan min motion handlar om en lånekonstruktion för att åstadkomma en förbättring direkt för föräldrarna.

Men den fråga jag vill ställa till utskottets företrädare är om vi kan vara överens om en beskrivning av nuläget när det gäller internationella adoptioner.

Först och främst kostar det förfärligt mycket pengar för föräldrarna att adoptera barn. 30 000–40 000 kr. för en adoption är ingen ovanlig summa, och dessa höga kostnader gör det omöjligt för andra än välsituerade att adoptera barn.

Jag undrar också om utskottet kan instämma i att om bara välsituerade har möjlighet att adoptera, så får vi en social snedrekrytering av adoptivföräldrar, och det kan väl knappast vara önskvärt.

De höga kostnaderna gör det till en omöjlighet – även för mer välbeställda familjer – att adoptera syskon till ett tidigare adopterat barn. Och vi kanske kan vara överens om att det är bra även för adoptivbarn att ha syskon.

Vi vet att det i det övervägande antalet fall är en ofrivillig barnlöshet hos

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

*Barnomsorgen,
m. m.*

makarna som gör att de önskar få adoptera ett barn. Vi kanske kan komma överens så långt. Sedan får vi se hur det går med den bedömning av vad som kan göras för att rätta till detta.

I den debatt som förs till och från – på senaste tiden har den förts ganska livligt – om varför vi föder så få barn har samtliga deltagare, framför allt ledande socialdemokrater, uttalat sin oro över nedgången i vårt barnafödande. Man har betonat att vi behöver fler barn och att det ligger i hela landets intresse.

Mot den bakgrunden måste, såvitt jag vet förstår, adoptivbarnen – även om de inte är så många – vara ett välkommet tillskott. Och ett samhällsstöd till adoptioner, som jag har föreslagit i motion 443, kommer inte att medföra särskilt höga kostnader för samhället. Vi kan snabbt göra ett räkneexempel, så att vi får en uppfattning om vilken ungefärlig nivå kostnaderna ligger på. Det sker årligen ca 1 200 adoptioner genom de auktoriserade adoptionsorganisationerna – och det är i främsta hand dem mitt förslag berör. 1 200 familjer skulle, enligt förslaget, av staten få låna 30 000 kr. var. Det gör, enligt mina uträkningar, 36 milj. kr.

Om man tänker sig att varje familj får en bidragsdel på 5 000 kr. av de 30 000 kronorna skulle det innebära 6 milj. kr. Kvar står alltså 30 milj. kr., som skall fördelas som lån och betalas tillbaka. Man kan tänka sig en lånetid på 15–20 år och en låg och fast ränta – som ligger precis ovanför inflationen. Då går det alltså inte med förlust för staten. Regeringen har lovat oss en inflation på 4 %, och om man tänker sig en ränta på 5 % skulle det innebära en inkomst för staten om 1,5 milj. kr. per år. Om man lägger ränteinkomster och amorteringar i samma pott och på det sättet får en fond blir det ungefär som de gamla bosättningslånen – pengarna kommer att gå runt, och det skulle efter ett visst antal år inte behövas några nya friska pengar för en sådan adoptionsfond.

Sedan skall man givetvis ställa de ökade samhällskostnaderna om 6 milj. kr. – bidragsdelen – mot vad det kostar samhället med föräldrar som får egna biologiska barn. De föräldrarna får ju redan ett samhällsstöd till sina barn under graviditet och förlossning. Man kan beräkna att en förlossning kostar någonstans mellan 5 000 och 8 000 kr. beroende på vilket sjukhus förlossningen sker på. Om vi sedan räknar snålt vad gäller vårdtid kan vi räkna med 3 000 kr. i vårdkostnader. Det varierar också, beroende på sjukhuset. Mödrahälsovården före förlossningen kan, också lågt räknat, beräknas till 3 000 kr. Då är vi uppe i mellan 11 000 och 14 000 kr. i samhällsstöd till föräldrar som får egna biologiska barn.

Vi kan sedan ställa adoptionskostnaden i relation till vad det skulle kosta annars för föräldrar som inte har råd med adoptioner – om de som alternativ skulle välja insemination eller provrörsbarn. Det är en verksamhet som samhället stöder till ungefär 98 %. Jag vet inte riktigt vad en insemination kostar, men vi har hört talas om att man kan hålla på upp till ett, ibland kanske två, år med dessa försök. Jag gissar att det också medför en ganska stor kostnad för samhället:

Jag tycker således att mitt förslag, med någon form av samhällslån för

adoption, är en mer tilltalande form än inseminationer och provrörsbarn. Och om man skall se krasst ekonomiskt på det hela tror jag också att det blir billigare i längden.

Fru talman! Jag glömde det viktigaste – jag yrkar bifall till reservation 18 i utskottets betänkande:

Anf. 61 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Frågan om internationella adoptioner hade vi uppe förra året, dock inte det förslag som Margó Ingvardsson nu har ställt. Vi underströk då att det var angeläget att kostnaderna för de internationella adoptionerna hålls nere, så att inte bara de ekonomiskt starka får råd att adoptera barn från utlandet.

I regeringskansliet håller man nu på och utarbetar en proposition angående utländska adoptioner. Man har haft en promemoria ute på remiss, och efter remissinstansernas hörande är det i princip alternativ 3 i promemorian som man arbetar på. Det skulle innebära att socialnämnderna vid privata adoptioner skall ha ett utlåtande från nämnden för internationella adoptioner innan adoptionen kan godkännas.

Beträffande införande av ett statligt lån med samhällsstöd vill jag säga att det i dag inte finns något ekonomiskt utrymme för en sådan reform. Men adoptionsfamiljerna kan redan i dag få lån – det finns redan lånemöjligheter. Både Adoptionscentrum och Familjeföreningen för internationella adoptioner har träffat avtal med banker om lån med förmånliga villkor. Dessa lån är uppbyggda som de s. k. sparlånen men har förmånligare villkor beträffande både amortering och ränta.

Ett införande av ett samhällsstöd skulle också kunna få konsekvenser för kostnaderna i utlandet. Kostnaderna för en adoption skulle bli högre om det andra landet finge kännedom om att Sverige subventionerar adoptioner. Ett samhällsstöd kan innebära många faror.

Jag yrkar, som jag tidigare sade, avslag på reservation nr 18.

Anf. 62 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Fru talman! Anita Persson hänvisar till att man genom adoptionsorganisationerna kan få förmånliga lån. Det är sant att man kan få lån, men så värst förmånliga är de väl inte! Först och främst krävs det för att man skall få låna att man har sparat 400 kr. i månaden i åtminstone åtta månader. Räntan på de här pengarna uppgår till diskontot plus 2,5 %. Den varierar alltså med diskontot. Den ligger f. n. på 13–14,5 %. Amorteringstiden får inte överstiga fem år, har jag för mig.

Det är ju inte särskilt förmånliga villkor. Det är fortfarande bara välsituerade som kan ta lån på sådana villkor.

Jag är tacksam om Anita Persson ger sig tid att titta på mina beräkningar över vad ett sådant här samhällslån skulle kosta. Jag tror inte alls på att kostnaderna i utlandet skulle öka om man fick reda på att vi i Sverige från samhällets sida stödde adoptioner. Då kan man väl t. ex. genom NIA bevaka den verksamheten och så att säga konstruera regler som omöjliggör en

kostnadsstegring från utlandet som motsvarar det samhällsstöd som ges. Det tycker jag alltså är ett argument som inte håller.

Anf. 63 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Jag ifrågasätter inte alls Margó Ingvardssons beräkningar av kostnaderna för ett samhällsstöd. Det förmånliga med de lån som jag hänvisade till är just att man har en längre amorteringstid än på de ordinarie sparlånen. Man har längre amorteringstid än fem år och dessutom lägre räntekostnader.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialutskottets betänkande 16

Mom. 1 (medelsanvisningen)

Utskottets hemställan bifölls med 211 röster mot 75 för reservationen av Blenda Littmarck m. fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 17

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 18

Punkt 4

Mom. 1 (statsbidragssystem för barnomsorgen m. m.)

Först biträdades reservation 4 av Inga Lantz med 20 röster mot 18 för reservation 3 av Ingemar Eliasson. 249 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 2 av Rosa Östh och Karin Israelsson i motsvarande del med 47 röster mot 17 för reservation 4 av Inga Lantz. 223 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträdades reservation 1 av Blenda Littmarck m. fl. med 74 röster mot 45 för reservation 2 av Rosa Östh och Karin Israelsson i motsvarande del. 169 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 140 röster mot 73 för reservation 1 av Blenda Littmarck m. fl. 76 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (statsbidrag till privata daghem bedrivna i vinstsyfte)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 157 röster mot 131 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 5 av Ingemar Eliasson anförda motiveringen. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (ett temporärt anordningsbidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 17 för reservation 6 av Inga Lantz.

Mom. 7 (inriktningen av barnomsorgen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Rosa Östh och Karin Israelsson – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (målsättning för utbyggnad av barnomsorgen)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 17 för reservation 8 av Inga Lantz.

Mom. 11 (utbyggnadens inriktning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (bindande kvalitetsnormer)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 17 för reservation 10 av Inga Lantz.

Mom. 13 (fasta vikarier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (stödpersonal för barn med särskilda behov)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (tjänsteformer inom barnomsorgen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (behörighet för personal inom barnomsorgen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (möjlighet till fortbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (ett samlat program för att förbättra ungdomens situation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Punkt 6 (barnmiljörådet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Blenda Littmarck m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 1 (statligt lån till adoptioner)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 17 för reservation 18 av Inga Lantz. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Skogsbeskattningsfrågor

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1983/84:27 om vissa skogsbeskattningsfrågor.

Anf. 64 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! För inte så länge sedan togs skogsvårdsavgiftsmedel ut med 0,9% av det taxerade skogsbruksvärdet. Från den 1 juli detta år kommer uttaget att vara 8%. Den allmänna fastighetstaxeringen 1981 innebar för många skogsbruk att taxeringsvärdet tredubblades. På grund av ökningen av uttagsprocenten för skogsvårdsavgiften och de ökade taxeringsvärdena har skogsvårdsavgiften för många skogsbruk ökat ca 30 gånger jämfört med avgiften för några år sedan. Det innebär självfallet kraftiga ekonomiska belastningar för driften av skogsbruk.

Skogsvårdsavgiften är enligt alla uttalanden avsedd att finansiera åtgärder som kommer hela skogsbruket till del. Den är inte avsedd att bli en ren skatt som finansierar statens utgifter. Mot bakgrund av vad skogsvårdsavgiftsmedel skall användas till och med hänsyn till nu gällande bidragsformer och olika verksamheter som kommer hela skogsbruket till del föreslår moderata samlingspartiet i reservation 1 att skogsvårdsavgiften skall tas ut med 3% och inte med 8%.

Vi har självfallet inget att erinra mot att man ändrar systemet på ett sådant sätt att statsbidrag inte utgår och att man på annat sätt finansierar de gemensamma insatser som är nödvändiga och därmed kommer i ett läge där vi har möjlighet att helt avskaffa skogsvårdsavgiften, något som föreslås i reservation 2. Vi kan emellertid konstatera att efter riksdagens ställningstagande till jordbruksutskottets hemställan i detta avseende föreligger inte den möjligheten redan från den 1 juli i år. Men vi har som sagt ingenting att erinra mot att man strävar efter att skogsvårdsavgiften helt avskaffas.

Som jag tidigare sade påverkar skogsvårdsavgiften självfallet lönsamheten i skogsbruket. Vi kan titta litet på den skattebelastning som är grundläggande i skogsbruket och på den skatt som måste utbetalas innan ett eventuellt överskott beskattas med vanlig inkomstskatt och belastas med utgående arbetsgivaravgifter. Det tas ut en garantiskatt på ett belopp som uppgår till 1,5 % av det taxerade skogsbruksvärdet. Det gäller kommunalbeskattningsfrågor. Man måste alltså göra ett uttag på 1,5 % av det taxerade skogsbruksvärdet, ekonomiskt sett, för att inte behöva betala skatt på en inkomst som man inte

har. Skogsvårdsavgiften är alltså f. n. 8%. Det blir tillsammans med garantiskatten 2,3%.

Om vi antar att en skogsbruksfastighet är belånad till bara 20% av det taxerade skogsbruksvärdet och att räntesatsen uppgår till 12%, innebär det att ytterligare 2,4% av det taxerade skogsbruksvärdet måste tas ut innan någon lönsamhet uppnås. Det blir alltså 4,7% vid en relativt låg belåning.

Man kan utgå från att det finns ytterligare kostnader som måste täckas, och då krävs med den nuvarande socialdemokratiska skattepolitiken en lönsamhet eller en förräntning av det taxerade skogsbruksvärdet på 6 à 7%. Jag skulle vilja fråga representanten för socialdemokraterna i denna debatt vilket skogsbruk som klarar den belastningen. Klarar exempelvis skogsbruket i Kronobergs län den? Det skulle vara intressant att få veta det.

Fru talman! Det tas upp också en annan fråga i det här betänknadet. Det gäller möjligheten att avsätta medel till skogskonto. I en gemensam borgerlig reservation anser vi att vi måste få bättre uppskovsmöjligheter än vad som tidigare varit fallit, därför att det f. n. sker förändringar i de statliga inkomstskattesatserna. Om det inte finns tillräckliga möjligheter att avsätta medel till skogskonto, är det risk att man uppskjuter avverkningarna tills skattesatserna är något förmånligare. Mot denna bakgrund finns det anledning att bifalla vår gemensamma borgerliga reservation 4.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 65 INGEMAR HALLENIUS (c):

Fru talman! Skogsvårdsavgiften var ursprungligen ett bidrag till finansieringen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Reglerna för användningen har successivt ändrats, och i 1979 års skogspolitiska beslut lades nya regler fast. Då beslutade riksdagen att medlen huvudsakligen bör användas för sådana ändamål som är till nytta för skogsbruket som sådant och på ett sådant sätt att alla skogsägare kan få del av dem. Detta exemplifierades med bl. a. forsknings- och utvecklingsarbete och bidrag som är tillgängliga för alla skogsägare. Samtidigt godtogs förslaget att användning av medlen för subventionering av skogsvårdsstyrelsernas taxor skulle upphöra successivt.

Uttaget av skogsvårdsavgift har ökat mycket – från 12 milj. kr. 1974 till 365 milj. kr. 1984 och till 450 milj. kr. 1985. Uttaget av skogsvårdsavgift har således på tio år, mellan inkomståren 1974 och 1984, tredubblats. Om jämförelsen i stället görs mellan inkomståren 1974 och 1985, innebär avgiftsuttagen en höjning med 3 750%. Från att ha varit en förhållandevis betydelselös avgift har skogsvårdsavgiften därmed blivit en betungande pålaga för skogsägaren som individ och för skogsbruket som näring. Speciellt kännbar är skogsvårdsavgiften i södra Sverige, eftersom skogsbruksvärdena där är mycket höga.

Skogsbruksvärdena och därmed uttaget av skogsvårdsavgift är inte direkt relaterade till den aktuella avverkningsmöjligheten. Det kan därför uppkomma situationer där uttaget av skogsvårdsavgift, med den omfattning det nu fått, ger helt orimliga konsekvenser. Sådana fall kan speciellt förekomma där en skogsägare nyligen köpt en fastighet och finansierat en väsentlig del av

Torsdagen den
29 mars 1984

*Skogsbeskattnings-
frågor*

köpet genom stora engångsuttag och därmed uttömt de närmaste årens penninggivande uttag. Andra sådana fall kan vara fastigheter som har en mycket stor andel av skogsmarken be vuxen med välgallrade och välskötta ungskogar. I sådana fall kan skogsbruksvärdet vara mycket högt men avverkningsmöjligheterna små.

I båda de här relaterade fallen förekommer det situationer där ett uttag av skogsvårdsavgift om 8 % betyder att hälften till en tredjedel av nettot från den möjliga årliga avverkningen går åt för att betala skogsvårdsavgiften. Nettot är då beräknat före kapitalkostnader och före skogsvårdskostnader.

Genom riksdagens beslut med anledning av proposition 1983/84:40 har skogsvårdsavgiften också alltmör fått karaktären av punktskatt på skogsbruket. Där släpptes principen att skogsvårdsavgiften endast får användas för bidrag som är tillgängliga för alla skogsägare genom att skogsvårdsavgiftsmedel enligt detta riksdagsbeslut används för att finansiera alla åtgärder för skogsbruket i det inre stödområdet.

Skogsvårdsavgiften har använts som piska för ökade skogsuttag. Ses det nu beslutade uttaget i kombination med andra pålagor, som den ökade förmögenhetsskatten, har uttaget nu passerat rimlighetens gräns.

En exakt fördelning på budgetår av skogsvårdsavgiftsmedlens användning är svår att göra främst beroende på att beslutsår och utbetalningsår inte stämmer överens. En ungefärlig fördelning går däremot att göra. Denna visar att endast ca 25 milj. kr. av de inkomna medlen går till sådana ändamål som kan vara till nytta för skogsbruket som sådant. Det är anslaget till forskning och fröplantage. Ca 15 milj. kr. går till ändamål som kan anses vara tveksamma i förhållande till 1979 års principbeslut om användningen. Det är anslag till skogsvårdsstyrelserna och anslag för markköp för naturvård. Resterande medel används för olika skogliga bidrag. Denna summa uppgick till drygt 200 milj. kr. för budgetåret 1982/83 men kan beräknas till ca 370 milj. kr. för budgetåret 1984/85. Höjningen motsvaras inte av att bidragen höjs i motsvarande mån utan beror på att vissa bidrag av regionalpolitisk karaktär som tidigare finansierats av budgetmedel nu finansieras med skogsvårdsavgiftsmedel.

Skogsvårdsavgiften har som synes i huvudsak blivit en form för transferrering av medel mellan skogsägare. En inte oväsentlig del av medlen går också åt för den omfattande byråkrati som är nödvändig för medlens fördelning. Skogsbruket totalt sett är inte betjänt av denna transfereringsekonomi.

Om den enskilde skogsägaren tjänar eller förlorar på detta system beror givetvis främst på hans skogstillstånd men också på var i landet hans fastighet är belägen. Om man bortser från bidragen för särskilda åtgärder inom stödområdet, där förhållandena är annorlunda, utgår bidrag i huvudsak till eftersatta åtgärder eller till fastigheter med ett dåligt skogstillstånd. Det är alltså i första hand skogsägare som inte skött sitt skogsbruk som kan komma i åtnjutande av bidragen. Den som ligger väl framme med skogsvårdsåtgärder har mycket små möjligheter att få bidrag. Samtidigt får den som har skött sin skog på ett bra sätt betala högre skogsvårdsavgift, eftersom han har ett högt skogsbruksvärde.

I proposition 1982/83:145 anförde jordbruksministern att utgångspunkten är att skogsbruket i princip skall vara självfinansierat. Riksdagen hade inget att erinra mot detta uttalande. I detta borde då också ligga att skogsbruket inte skall svara för andra kostnader än andra näringar gör och att ekonomiska resurser inte skall överföras mellan olika skogsägare eller mellan olika kategorier av skogsägare via statskassan. Där skogsbruket behöver stöd av regionalpolitiska skäl, skall detta finansieras av budgetmedel som annat regionalpolitiskt stöd och inte belasta skogsägarkollektivet i andra delar av landet. Anslagen för det regionalpolitiska stödet till skogsbruket förutsätts därför utgå i förhållande till behovet och i sin helhet finansieras av budgetmedel.

Så som det skogligena bidragssystemet nu visar sig fungera är det bättre för skogsbruket att skogsvårdsavgiften och samtliga bidragsformer, med undantag av sådana som är av regionalpolitisk karaktär, avvecklas. Det är regionalpolitiskt motiverade skogsvårdsbidrag och bidrag till skogsvägar som skall finansieras av budgetmedel.

Anslaget till skogsvägar anses täcka den del av bilskatten som anknyter till körningar på skogsbilvägar som inte får underhållsbidrag.

Vissa mindre anslag – ca 25 milj. kr. – finansierar för skogsbruket gemensamma angelägenheter med skogsvårdsavgiftsmedel. När skogsvårdsavgiften tas bort kan näringen själv svara för finansieringen genom avtal med staten.

I reservation 4 yrkas en återgång till de regler för avsättning till skogskonto som gällde vid 1983 års taxering. Dessa regler innebär inte någon skattelättnad för skogsägarna. De ger emellertid möjlighet för skogsägarna att planera avverkningsarna så, att virket kommer fram i tillräcklig omfattning när det finns efterfrågan. Detta är inte minst från samhällsekonomisk synpunkt riktigt. Det kan också vara lämpligt att göra större uttag vissa år och mer av röjning och gallring andra år. Såväl samhällsekonomiskt som från skogsvårdssynpunkt är således denna ändring av avsättningsreglerna för skogskon- ton fördelaktig.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 66 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! De ärenden som tas upp i det betänkande från skatteutskottet som vi nu behandlar kan ses som den formella uppföljningen av och en konsekvens av de uppfattningar som kom till uttryck i den debatt som hölls i kammaren under gårdagskvällen med fortsättning i dag på morgonen. Egentligen skulle det inte behöva föras någon ytterligare debatt i dag, eftersom den riskerar att bli en upprepning av den tidigare. Beslutet är, såvitt jag förstår, också helt givet. Socialdemokraterna kommer naturligtvis att följa upp det beslut som fattades här för några timmar sedan.

Några ord vill jag nog ändå säga, först om skogsvårdsavgiften.

När jag i går kväll satt här och lyssnade kunde jag konstatera en ganska rejäl spännvidd då det gäller partiernas uppfattning i denna fråga. Å ena sidan har vi socialdemokraterna, som står bakom höjningen till 8%. Å andra

sidan vill centern avskaffa avgiften. Men det var inte bara om avgiftsnivån som åsikterna gick isär. Även då det gäller insatsernas karaktär och redovisningen av kostnaderna för dessa tycks det föreligga en betydande oenighet. Centern vill tydligen avskaffa stödet för vissa av kostnaderna för de åtgärder som är motiv för skogsvårdsavgiften. Socialdemokraterna vill uppenbarligen öka regleringarna på området. Detta har kommit till uttryck tidigare.

Med dessa förhållanden i minnet tycker jag att folkpartiets linje förefaller vara klart motiverad. Någon höjning av skogsvårdsavgiften bör inte genomföras, utan ett uttag på 5% bör bibehållas tills man vunnit bättre klarhet i, och enighet om, vilka åtgärder som skogsvårdsavgiften skall betala. Åtminstone bör redovisningen av åtgärder och kostnader vara klar, så att man i fortsättningen vet vad man är oense om.

Under tiden bör avgiften absolut inte höjas som nu skett. Den utgör, som tidigare har framhållits, en betungande pålaga på skogsbruket. Ett uttag på 5% torde också mer än väl täcka de åtgärder som utförs.

Jag vet inte om folkpartiet kan ställa sig bakom centerns förslag att helt slopa avgiften. Det torde naturligtvis föreligga vissa uppgifter som det är befogat att skogsbruket svarar för ekonomiskt.

Jag yrkar i vart fall, fru talman, bifall till reservation 3.

Jag vill också tillägga att vi från folkpartiets sida menar att skogsbruket skall beskattas enligt samma principer som gäller för annan näringsverksamhet. Tvångsåtgärder och därmed följande beskattning skall inte förekomma. Regionalpolitiska inslag i skogspolitiken skall betalas över budgeten och inte genom speciell uttaxering gällande enbart skogsägare.

Den andra frågan, möjligheterna att göra avsättning till skogskonto, har såväl Bo Lundgren som Ingemar Hallenius behandlat ganska utförligt här från talarstolen. Jag kan därför, med ett instämmande i vad som sagts, nöja mig med att yrka bifall till den trepartireservation som finns i betänkandet.

Jag vill dock passa på tillfället att å folkpartiets vägnar göra den deklarationen att vi anser att marknadsekonomin skall råda även inom skogsnäringen. Avverkningar och förnyelseåtgärder skall inte regleras fram. Skattepolitiken spelar en helt avgörande roll då det gäller att upprätthålla dessa principer.

Anf. 67 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Svensk skogspolitik är ett kontroversiellt ämne. De politiska motsättningarna när det gäller förutsättningarna för skogsnäringen och skogsindustrin är milt uttryckt betydande. Därom vittnar bl. a. skatteutskottets betänkande 1983/84:27, som vi nu behandlar.

På en punkt är vi emellertid rörande överens, och det gäller vikten av att svensk skogsindustri får sitt behov av råvara tillgodosett. Flaskhalsproblem på detta område leder obönhörligen till minskade exportintäkter, försämrade handelsbalans och onödiga industrinedläggelser. Det fick vi bittert erfara under slutet av 1970-talet och de två första åren på 1980-talet.

När det däremot gäller frågan om *hur* vi skall få fram råvaran till sågverk

och massafabriker skiljer sig våra uppfattningar igen. Vi socialdemokrater anser att skogsindustrins råvarubehov bäst tryggas genom en kombination av ekonomiska stimulanser och mera tvingande åtgärder. Och här kommer skogskontona och skogsvårdsavgiften in i bilden. De kan åtminstone till en del sägas fylla dessa funktioner.

Skogsvårdsavgiften diskuterade vi i denna kammare så sent som den 14 december 1983 – alltså för något mer än tre månader sedan. Det finns därför ingen anledning att ännu en gång uppta kammarens tid med några längre utläggningar om denna avgift.

Låt mig bara få konstatera, att beslutet den 14 december innebar en höjning av skogsvårdsavgiften till 8‰ av det taxerade skogsbruksvärdet fr. o. m. 1986 års taxering. I pengar rör det sig om ca 450 milj. kr. per år. Meningen är att dessa pengar i sin helhet skall gå tillbaka till skogsägarna. I proposition 1978/79:110, som föregick 1979 års skogspolitiska beslut, framhölls nämligen att skogsvårdsavgiften skulle användas till åtgärder som är till nytta för skogsbruket som sådant, eller så att alla skogsbrukare kan få del av dem. Som exempel på sådana åtgärder nämndes forsknings- och utvecklingsarbete, information, utredningsarbete, översiktliga skogsinventeringar samt bidrag som är tillgängliga för alla skogsägare.

Då inställer sig frågan: Hur stor skall skogsvårdsavgiften vara för att fullt ut täcka dessa samhällliga åtaganden? Den frågan är svår att besvara, bl. a. därför att det rent budgettekniskt är svårt att få fram en exakt redovisning av hur skogsvårdsavgiften används. Detta förhållande avspeglar sig också i en betydande oenighet om hur stor avgiften skall vara – även om oenigheten i första hand hänför sig till olika politiska ambitioner när det gäller att gynna skogsägarna. Oenigheten om avgiftens storlek har spritt sig djupt in i de borgerliga leden. Det finns i dag lika många uppfattningar som det finns borgerliga partier. Centerpartiet har dessutom lyckats med konststycket att radikalt ändra uppfattning på de senaste tre månaderna – från 5‰ till 0‰.

Vi socialdemokrater anser att skogsvårdsavgiften skall vara 8‰. Det ger en, enligt vår uppfattning, god balans för samhällets inkomster och utgifter för olika skogsvårdande åtgärder. En lägre promillesats skulle innebära att andra skattebetalare får vara med och betala dessa åtgärder.

Det har hävdats – i debatten här i dag av bl. a. Bo Lundgren och Ingemar Hallenius – att denna avgiftsnivå skulle innebära en stor pålaga för skogsägarna. Ingenting kan vara felaktigare. Meningen är ju, som tidigare nämnts, att influtna medel skall gå tillbaka till skogsägarna. Dessutom är skogsvårdsavgiften avdragsgill i deklarationen.

Här kan jag passa på tillfället att lämna ett svar till Bo Lundgren, som av någon anledning visar en särskilt stor omsorg om skogsägarna i Kronobergs län. Bo Lundgren frågar mig om skogsägarna i Kronobergs län kan klara av ett antal, som han säger, ekonomiska belastningar. Svaret blir ett obetingat ja, bl. a. därför att, som jag sade tidigare, skogsvårdsavgiften ju är avdragsgill. Bo Lundgren nämner bl. a. räntan för dem som har lån på sina fastigheter. Det varierar som bekant från skogsägare till skogsägare – de som har stora lån har naturligtvis också höga räntor att betala. Men det var

faktiskt borgerliga regeringar som såg till att räntan växte i en sådan utsträckning att den kan ha blivit en belastning för vissa skogsbrukare.

När det slutligen gäller reglerna för skogskonto, kan man med fog påstå att det rör sig om något av en främmande fågel i det svenska skattesystemet. Normalt skall ju en inkomst tas upp till beskattning det år den infaller eller blivit en säker fordran. Inkomst som intjänats under flera år men blivit tillgänglig under endast ett år kan dock bli föremål för en förmånligare beskattning genom reglerna för s. k. ackumulerad inkomst. Det innebär att statsskatten fördelas jämnt på ett visst antal år. Skogskontot fördelar skatten mellan åren på ett ännu förmånligare sätt, eftersom pengarna kan tas ut vilket år som helst under en tioårsperiod.

Enligt nuvarande bestämmelser kan en skogsägare sätta in 60 % av likviden för såld avverkningsrätt och 40 % av likviden för sålda skogsprodukter på ett skogskonto på valfri bank. Vi socialdemokrater anser att de procentsatserna tämligen väl överensstämmer med skogskontots ursprungliga syfte, nämligen att jämnt över åren fördela inkomsterna från etappvisa avverkningar.

De borgerliga partierna är emellertid inte nöjda med detta. De föreslår att procentsatserna skall vara 100 % för avverkningsrätt och 75 % för leveransvirke. Detta är ett orimligt förslag, som innebär en klar skattelindring för skogsägarna. Då det gäller försäljning av avverkningsrätter skulle man enligt det här förslaget få sätta in hela försäljningslikviden, trots att man har avdragsgilla kostnader av olika slag, t. ex. stämplingskostnader. Då det gäller leveransvirke blir missförhållandena ännu värre. Där får 75 % av likviden sättas in på skogskontot, men avverknings- och drivningskostnader, som är avdragsgilla, uppgår i genomsnitt till mycket mer än de kvarvarande 25 procenten. Det innebär realiter att en skogsägare på skogskonto kan sätta in andra inkomster från samma förvärvskälla, och det var verkligen inte meningen med skogskontot när det en gång kom till.

Fru talman! Jag skall slutligen be att få yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 68 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! På ett vis var det välgörande att höra Lars Hedfors tala om den socialdemokratiska skogspolitikens inriktning. Tillräcklig råvaruförsörjning för skogsindustrin främjas bäst genom ekonomiska stimulanser kombinerade med tvingande åtgärder, sade han. Ekonomiska stimulanser är på socialdemokratiskt språk för oss andra detsamma som ekonomiskt tvång – genom exempelvis höjda skatter som tvingar fram ökade avverkningar. Det är alltså tvång och åter tvång som är socialdemokratisk skogspolitik. Jag tycker att det i och för sig var bra att Lars Hedfors erkände det. Det är en linje som går igen.

Vi hade i går en debatt som gällde inkomstbeskattningen. Där menade skatteutskottets värderade ordförande att man borde ha höga skatter för att sedan betala ut bidrag till bl. a. barnfamiljer, så att de i sin tur skulle kunna betala sina skatter. Lars Hedfors vill ta ut höga skatter av skogsägarna, vilket i realiteten betyder att de kommer att behöva bidrag för att betala skatten.

Detta är alltså socialdemokratisk skogspolitik.

Lars Hedfors säger att de ungefär 450 milj. kr. om året som skogsvårdsavgiftsmedlen utgör skall gå tillbaka till skogsbruket. Det må vara, men de går inte tillbaka till dem som tvingats betala, vilket Ingemar Hallenius tidigare tog upp. Det rör sig om en omfördelning mellan olika regioner – från skogsägare som har välkött skog och som länge har arbetat med den till skogsägare som, av olika skäl, i viss utsträckning har en sämre skog. Det är en omfördelning som gör – vilket Ingemar Hallenius också sade – att den som har ett relativt högt skogsbruksvärde får betala den höga skogsvårdsavgiften utan att ha möjlighet att tillgodogöra sig bidragen.

Det är alltså inte fråga om att gynna skogsägarna. Det är fråga om att ha en realistisk skogspolitik även på skatte- och avgiftsområdet. Där tror jag inte att skillnaderna mellan de borgerliga partierna är så stora. Om vi, efter en ordentlig utvärdering, kan komma fram till ett system där man avskaffar flertalet av de bidrag som i dag utgår och där man själv försöker klara andra problem inom skogsnäringsen, finns det all anledning att försöka avskaffa skogsvårdsavgiften helt och hållet. Det är bara det att vi, som sagt, inte har möjlighet att göra det per den 1 juli 1984, eftersom det inte finns något beslut om att dessa bidrag skall tas bort.

Lars Hedfors sade apropå min fråga om möjligheterna att driva ett lönsamt skogsbruk och hur mycket de olika pålagorna faktiskt innebär, att skogsvårdsavgiften är avdragsgill. Mitt resonemang utgick just från att man har avdragsgilla utgifter – avgifter och räntor. Men det krävs ju då en inkomst att dra av dessa utgifter ifrån. Det är det som är det intressanta.

För att börja från botten så har vi ett garantibelopp för vilket man måste betala kommunal skatt, oavsett om man har inkomsten eller inte. Den uppgår till 1,5 % av det taxerade skogsbruksvärdet. Om vi sedan lägger på skogsvårdsavgiften enligt socialdemokratisk modell med 0,8 %, så behöver man 2,3 % av skogsbruksvärdet i inkomst för att inte betala skatt för en inkomst som man inte har. Om man vidare har en lågt belånad fastighet, 20 % av det taxerade skogsbruksvärdet med en ränta på 12 %, rör det sig om 2,4 % ytterligare. 4,7 % måste skogsposten avkasta för att man över huvud taget skall kunna betala och dra av de avgifter, skatter och räntor man har att erlægga.

Det var det frågan gällde, Lars Hedfors. Det finns ju också en del andra kostnader som är avdragsgilla. Är det verkligen så i det småländska skogsbruket – det kan självfallet gälla hela landet, men Lars Hedfors känner ju väl till situationen i Kronobergs län – att det är möjligt att uthålligt få en avkastning på 5, 6, kanske 7 % på skogsfastigheterna i detta län? Det skall bli intressant att höra om man från socialdemokraternas sida är medveten om den här problematiken.

Anf. 69 INGEMAR HALLENIUS (c):

Fru talman! Jag underströk i mitt inledningsanförande att skogsägarna inte skall betala regionalpolitiska åtgärder. Regeringen hade för ett tag sedan ett liknande förslag när det gällde jordbruket, men fick bakläxa den gången.

Samma sak bör gälla här: de regionalpolitiska åtgärderna skall inte belasta skogsägarna.

Sedan är det ju möjligt för skogsnäringen gemensamt att teckna avtal med staten för att få de åtgärder vidtagna som man är överens om. Då ligger bedömningen helt och hållet hos skogsägarna och deras organisationer om vilka tjänster man vill ha. Fördelen är att man då slipper byråkrati.

Lars Hedfors sade i sitt anförande att uppgifterna om att skogsvårdsavgiften slår hårt är felaktiga. Han menade att skogsägarna får tillbaka de här pengarna. Det är emellertid, som jag sade tidigare, inte samma skogsägare som får tillbaka pengarna. Jag skulle kunna ge ett par exempel som mycket väl belyser detta, men tiden medger inte att jag går igenom dem. Exemplet gäller gårdar där man har gjort stora avverkningar i samband med gårdsköpet. De gäller också orter där man drabbats av stormfällningar. Inte minst i Skaraborgs län hade vi i slutet på 1960-talet och början på 1970-talet några sådana områden. Där finns i dag mycket bra ungskogar. Men man har ingen möjlighet att avverka annat än genom gallring. Det får ju då till följd att skogsvårdsavgiften slår mycket hårt.

När det gäller avsättning till skogskonto sade Lars Hedfors att inkomsten normalt skall beskattas det år den tjänas in. Samtidigt betonade han att det är viktigt att virket kommer fram. Skogskontot ger då en möjlighet för skogsägaren att avverka vid den tid då priserna är fördelaktiga. Det är också då som samhället vill få fram mycket virke. Det viktigaste med skogskontot är just detta att det ger möjligheter till avverkning när det både för den enskilde skogsägaren och för samhället är gynnsammast.

Anf. 70 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Svensk skogsindustri skall ha sin råvara, sade Lars Hedfors. Ja, det är vi alla överens om. Jag skulle också våga påstå att den får det i dag, när vi har uppnått en rimlig prisnivå. Jag sade tidigare att skattepolitiken spelar in här och har en mycket stor betydelse. Det är därför väsentligt att vi inte vidtar sådana här åtgärder.

Vi är inte överens om medlen, sade Lars Hedfors. Nej, det är vi inte. Jag tyckte att det kom fram ganska tydligt under fjolåret, när regeringen lade fram ett förslag som ledde till att landets jordbruksminister fick alla skogsägare på halsen. Det förslaget drogs dess bättre tillbaka, och det tror jag var bra.

De båda tidigare talarna sade att skogsvårdsavgiften i sin helhet skall gå tillbaka till skogsägarna. Jag tycker också att de klagade att så inte sker f. n.

Vad gäller önskemålet att inkomster skall beskattas det år de uppkommer vill jag framhålla följande. Inom skogsbruket har man onekligen det problemet att skogen växer under ganska många år, medan den inkomst för vilken man under många år har haft kostnader skall beskattas på en gång. Då blir det faktiskt ganska svårt att få det hela att gå ihop. Det blir också svårt att konstruera ett skattesystem där hänsyn tas till detta.

Lars Hedfors sade att redovisningen av kostnaderna för åtgärderna på det

här området är osäker. Jag sade i mitt inledningsanförande att det är just det som gör att vi inte bör höja skogsvårdsavgiften nu.

Beträffande oenigheten på den borgerliga kanten kan jag påminna om att jag redan före jul – när riksdagen fattade det beslut om att höja skogsvårdsavgiften som vi var emot – sade att man hörde se över åtgärderna och dra ner på åtgärdsprogrammet i stället för att höja skogsvårdsavgiften.

Om man lägger på avgifter och sedan höjder dem på det här sättet får det effekter – det ligger i sakens natur. Man skapar en reglering inom näringen som får olyckliga följder.

Slutligen bara några ord om räntan. Den borgerliga regeringen såg till att räntan bara växte, sade Lars Hedfors. Alla borgerliga regeringar höll räntan på den absolut lägsta nivå som var möjlig med hänsyn till vår omvärld.

Anf. 71 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Bo Lundgren sade ungefär att vi socialdemokrater skulle vara förespråkare av tvång och åter tvång. Men då har han verkligen varit en mycket dålig lyssnare, eftersom jag också har sagt att vi måste använda oss av stimulanser. Men vi kan ganska klart konstatera att historien tydligt visar att det inte räcker med bara stimulanser. Om vi ser på hur förhållandena var i slutet på 1970-talet och i början på 1980-talet – då det var mycket förmånligt att sätta in pengar på skogskonton, då man hade en låg skogsvårdsavgift, och då man också hade möjligheter till någonting som kallades extra avdrag – visar det sig att avverkningsnivån då låg mycket långt under den möjliga avverkningsnivån. Avverkningarna kunde ligga ända ned till 15 miljoner skogskubikmeter lägre än den möjliga avverkningsnivån. Det visar klart och tydligt att det inte räcker med bara stimulanser.

Bo Lundgren talade om omfördelning mellan skogsägarna. Vi kan inte kräva och begära att skogsägarna skall få tillbaka lika mycket av skogsvårdsavgiften som de betalar in. Det är inte heller meningen med skogsvårdsavgiften. Den skall för det första stimulera till en aktiv och riktig skogsvård. För det andra skall den stimulera till ökade avverkningar när det behövs.

Slutligen: Bo Lundgren talade om de pålagor som drabbar skogsbrukarna i Kronobergs län och frågade om de verkligen kan bära ett avkastningskrav på 5–6 %. Jag är inte säker på att det krävs en avkastning på 5–6 % för att täcka dessa s. k. pålagor.

Vi skall också ha klart för oss att det finns mycket stora möjligheter att göra avdrag på de inkomster som man har från skogsbruket, vilket gör att inkomsterna kanske blir litet mer värda.

Ingemar Hallenius påstår, både i sitt första anförande och i sin replik, att det handlar om en omfördelning av pengar från de skogsägare som sköter sig till dem som inte sköter sig. Jag förstår inte riktigt det resonemanget. De som sköter sig gör det naturligtvis i kraft av det arbete som de har lagt ned i skogen. Men de gör det också i kraft av de bidrag som de en gång i tiden har fått – de har alltså redan fått bidrag för skötseln av sin skog och fått hjälp av dessa. Man kan däremot inte räkna med att bidrag skall utgå med lika mycket år från år.

Kjell Johansson försökte bortförklara den borgerliga oenigheten. Men förutom det förhållandet att vissa budgettekniska skäl, som jag har varit inne på, ligger bakom oenigheten om skogsvårdsavgiften vill jag också peka på att den är ett resultat av att ni borgerliga till varje pris och alla till buds stående medel skall bjuda över varandra för att fria till skogsägarna.

Anf. 72 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Lars Hedfors värjer sig för mitt påstående om att socialdemokratisk skogspolitik innebär tvång och åter tvång. Men sedan avslöjar han sig själv och socialdemokratin ganska kapitalt, för han säger att skogsvårdsavgiften, som i dag är en skatt, skall stimulera till ökad avverkning, stimulera till god skogsvård. Utveckla det resonemanget litet grand – att man genom att höja skatter och avgifter stimulerar fram skogsvård och ökad avverkning. Det är klart att man menar att om man höjer skatterna kraftigt, måste folk avverka för att betala skatterna. Garantiskatten och skogsvårdsavgiften är ju inte relaterade till inkomsten utan utgår oavsett om man har möjlighet att avverka eller inte.

Dessutom skapade socialdemokraterna på sin tid ett inkomstskattesystem med höga marginalskatter som enligt de undersökningar som gjordes av virkesförsörjningsutredningen motverkade de avverkningar som man gärna hade sett i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet.

Det stora problemet med det extra avdraget var kanske en gång i tiden att det var för litet. I varje fall var den eniga uppfattningen inom virkesförsörjningsutredningen att man borde ha haft ett större avdrag.

Nu har vi fått en bättre situation när det gäller prisbildning och annat, men det intressanta är att man kan konstatera att för socialdemokraterna är det man kallar ekonomisk stimulans exakt detsamma som tvång, reglering och styrning – och det var vad jag ville slå fast i debatten.

Vidare är det så att flertalet av dem som i dag har en välkött skog inte har fått några bidrag, utan de har klarat sig själva genom goda arbetsinsatser och i viss utsträckning måhända också med hjälp av viss tur med väderlek och annat, medan andra har drabbats hårt av stormfällningar och liknande.

Pengar som tas in via skogsvårdsavgiften går uppenbarligen inte tillbaka till samma personer som har betalat in dem, utan det blir en omfördelning inom skogsbruket som man inom skogsbruket inte vill ha. Och om man inte vill ha detta, då behöver väl inte regeringen stå för en vidareutveckling. I stället borde regeringen göra som man vill inom skogsbruket: Sänk skogsvårdsavgiften, hjälp till att utreda möjligheten att ytterligare ta bort en del bidragsformer, så att man kan sköta sig själv inom skogsbruket och få ned skogsvårdsavgiften ytterligare.

Och som sagt: Förklara gärna för kammaren hur man stimulerar genom höjning av skatter.

Anf. 73 INGEMAR HALLENIUS (c):

Fru talman! Jag konstaterar att Lars Hedfors inte har svarat på min fråga om varför skogsägarna skall stå för regionalpolitiska kostnader – ingen annan

näring gör ju det.

Lars Hedfors sade att skogsvårdsavgiften skall stimulera till aktiv skogsvård. Därmed gav han också besked om att det är de skogsägare som inte bedriver aktiv skogsvård som bidragen skall gå till, medan alla de som under en lång följd av år bedrivit aktiv skogsvård inte har någon möjlighet att få bidrag.

Jag vill också understryka, att om man tar bort skogsvårdsavgiften, har man inom skogsnäringen möjlighet att gemensamt satsa de pengar som man anser det är riktigt att satsa.

Nr 112

Torsdagen den
29 mars 1984

*Skogsbeskattnings-
frågor*

Anf. 74 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Lars Hedfors sade att vi försöker bjuda över. Jag vill bestämt bestrida att vi från folkpartiets sida försöker göra detta.

Vi har hävdat – och jag tycker att det finns stöd för detta i Lars Hedfors uttalande, att det är en dålig redovisning på det här området – att det uttag på 5% som tidigare gällde, räcker för de åtgärder som behöver sättas in. Därmed tycker jag att jag kan säga att vi inte på något sätt har försökt bjuda över.

Det finns åtgärder, sade jag också, som bör belasta skogsägarna som kollektiv – dock icke det regionalpolitiska stödet. Skogsbruket kräver speciella åtgärder på beskattningens område.

Lars Hedfors sade att bidragen inte skall utgå lika för varje år. Jag tror emellertid att det, om man väljer kombinationen höga avgifter och bidrag samt differentiering år från år, finns en betydande risk för att det blir en dålig skogsvård här i landet. Precis på samma sätt som skett inom industrin när det gäller investeringsbidragen kommer man då att spekulera i bidragsnivån. Detta kommer att innebära att vissa åtgärder en del år inte vidtas, utan man spekulerar med hänsyn till detta bidrag och skjuter upp åtgärderna.

Jag tycker att det är en dålig politik. Det är bättre att se till att man får en marknadsekonomi på skogsområdet.

Anf. 75 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! När man lyssnar till herrar Lundgren, Hallenius och Johansson kan man få intrycket att de svenska skogsägarna skulle vara en grupp som är hårt drabbad av avgifter och som lever under knapphetens kalla stjärna. Jag tror inte att det är på det viset, och jag har faktiskt roat mig med att studera riksskatteverkets deklarationsanvisningar för skogsägare och jordbrukare. Där kan man få fram mycket intressanta uppgifter om hur det egentligen är ställt med möjligheterna för skogsägarna att med god avkastning bedriva sitt skogsbruk.

Det finns möjligheter att få speciella skogsavdrag med 50% på avverkningsrätt och 30% på leveransvirke direkt när man gör avverkningsringssyfte. Vidare finns det möjligheter att göra avdrag för reparation och underhåll på markanläggningar. Möjligheter finns också att göra avdrag för planteringar m. m. och för skogsvårdsavgifter.

Det finns även mycket gynnsamma avskrivningsvillkor när det gäller markanläggningar av olika slag. Man har möjlighet att skattefritt sätta in pengar på skogskonto eller på skogsskadekonto, om det skulle visa sig att det varit någon skada på skogen. Möjligheter finns också att göra särskilda s. k. investeringsavdrag – precis på samma villkor som andra företagare i landet.

Det är kanske inte mycket att säga om de här möjligheterna var för sig. Men tillsammans får de faktiskt den effekten, att en skogsägare – genom att använda sig av bestämmelserna – slipper betala skatt under mycket, mycket långa perioder.

Det är alltså inte så oförmånligt att vara skogsägare som man vill göra gällande.

Härtill kommer möjligheter att få bidrag av olika slag när det gäller plantering, röjning, dikning osv. I rättvisans namn vill jag säga att detta skall betalas genom skogsvårdsavgiften.

Men möjligheterna finns alltså, och det samlade intrycket av allt detta blir att skogsägarna trots allt är en av samhället rätt så omhuldad grupp.

Anf. 76 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag beklagar att jag måste upplysa Lars Hedfors om några fakta med tanke på att debatten annars kommer att se sned ut i protokollet. Jag skall försöka ta det fort.

Om man har köpt en skogsfastighet medges s. k. skogsavdrag med under åren totalt högst 50 % av anskaffningsvärdet, dvs. det antal kronor man har betalat för fastigheten. Detta avdrag ersätter tidigare avdragsmöjligheter, som var mycket krångliga. Det avser att kompensera för det kapitaluttag man gör – om man minskar värdet genom att ta ut den skog man faktiskt har betalat pengar för. Det är en ganska rimlig ekonomisk princip.

Lars Hedfors anser att det är en förmån att få dra av för markanläggningar och för reparationer. Det är en vanlig företagsekonomisk princip, som bör gälla även skattelagstiftningen, att den som har kostnader för något också skall få göra avdrag för dem före beskattning.

Jag kan inte tänka mig att Lars Hedfors vill ha ett skattesystem där en företagare betalar pengar för reparation av en maskin men sedan inte får minska den vinst han skall skatta för med motsvarande belopp. Denna avdragsrätt innebär alltså inte någon förmån!

Det föreligger inte heller skattefrihet när det gäller de pengar som sätts in på skogskonto. Det är i stället fråga om en uppskjuten beskattning, som är avsedd att hjälpa skogsägare som vid stormfällning e. d. får stora skogsinkomster under ett år. Det motiveras främst av den progressiva statsskatten.

Det är dessutom så, som Ingemar Hallenius, Kjell Johansson och jag själv har visat, att bidraget till dikning inte utgår till dem som redan har dikat – men dessa erlägger också skogsvårdsavgiftsmedel.

Anf. 77 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Alla de åtgärder på skattepolitikens område som Lars Hedfors räknade upp har tillkommit på grund av skogsnäringens speciella situation.

Anf. 78 INGEMAR HALLENIUS (c):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande 27 behandlar skogsvårdsavgifter och skogskonton. Lars Hedfors förde in hela skogsbeskattningen. Jag skall inte gå in på den nu, eftersom Bo Lundgren har redogjort för hur det förhåller sig.

Jag fäste mig dock vid ett uttalande, nämligen att det finns gynnsamma regler för de skogsägare som exempelvis drabbas av skadeangrepp. Det är väl ingen tvekan om att skogsägare som drabbas av sådana angrepp under alla förhållanden lider stora förluster.

Anf. 79 LARS HEDFORS (s):

Fru talman! För tydlighetens skull vill jag understryka det jag tidigare sade: Var för sig kan dessa åtgärder mycket väl motiveras, men tillsammans ger de en effekt som innebär att skogsägarna under lång tid slipper betala skatt över huvud taget.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (skogsvårdsavgiften)

Först biträdades reservation 2 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius – som ställdes mot reservation 3 av Kjell Johansson – med acklamation.

Härefter biträdades reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. med 78 röster mot 45 för reservation 2 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius. 162 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 157 röster mot 81 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. 47 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 a (skogskontoreglerna)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 128 för reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 2 b och 3

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1983/84:123 Höjning av sjömanspensionsavgiften m. m.

1983/84:155 Immunitet och privilegier för den internationella organisationen för maritima telekommunikationer via satellit (INMARSAT)

1983/84:158 Vissa kolfrågor

1983/84:160 Fortsatt vattenkraftsutbyggnad

1983/84:164 Ändringar i börs- och fondkommissionslagstiftningen

1983/84:165 Ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, m. m.

1983/84:167 Nya regler för uppörd av socialavgifter från arbetsgivare, m. m.

1983/84:171 Ändring i lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m.

- 1983/84:174 Vissa socialtjänstfrågor
1983/84:175 Vissa anslag ur kyrkofonden
1983/84:177 Statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer
1983/84:178 Ändringar i vägtrafikbeskattningen
1983/84:179 Lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården
m. m.

10 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

- 1983/84:2691 av *Per Israelsson m. fl.*
1983/84:2692 av *Allan Ekström*
1983/84:2693 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*
1983/84:2694 av *Ulf Adelson m. fl.*
1983/84:2695 av *Karin Ahrland och Lars Ernestam*
Regeringens befattning med besvärssärenden (prop. 1983/84:120)

1983/84:2696 av *Lars Werner m. fl.*
1983/84:2697 av *Arne Fransson m. fl.*
1983/84:2698 av *Bengt Lindqvist m. fl.*
1983/84:2699 av *Alf Wennerfors m. fl.*
1983/84:2700 av *Elver Jonsson och Lars Ernestam*
Introduktionsstöd och reformerat lönebidrag för arbetshandikappade m. m.
(prop. 1983/84:122)

1983/84:2701 av *Karl-Erik Svartberg och Thure Jadestig*
1983/84:2702 av *Lars Hedfors och Kjell Nilsson*
1983/84:2703 av *Lars Werner m. fl.*
1983/84:2704 av *Rune Backlund och Karin Andersson*
1983/84:2705 av *Kenth Skårvik och Elver Jonsson*
Mottagandet av flyktingar och asylsökande m. m. (prop. 1983/84:124)

1983/84:2706 av *Margit Gennser*
1983/84:2707 av *Kenth Skårvik och Kjell Johansson*
Ändringar i myntserien, m. m. (prop. 1983/84:130)

1983/84:2708 av *Rune Ångström*
1983/84:2709 av *Roland Brännström m. fl.*
1983/84:2710 av *Georg Andersson m. fl.*
1983/84:2711 av *Karl-Gustaf Mathsson m. fl.*
1983/84:2712 av *Einar Larsson m. fl.*
1983/84:2713 av *Sven Eric Lorentzon och Bo Arvidson*
Högre skoglig utbildning (prop. 1983/84:131)

1983/84:2714 av *Rolf Dahlberg m. fl.*
1983/84:2715 av *Kerstin Ekman m. fl.*
1983/84:2716 av *Jan-Eric Virgin*
1983/84:2717 av *Kjell Mattsson m. fl.*
Förslag till ändringar i förköpslagen (1967:868) m. m. (prop. 1983/84:141)

1983/84:2718 av *Ove Karlsson m. fl.*
 1983/84:2719 av *Birgitta Johansson m. fl.*
 1983/84:2720 av *Elvy Nilsson m. fl.*
 1983/84:2721 av *Ingrid Sundberg m. fl.*
 1983/84:2722 av *Lars Werner m. fl.*
 1983/84:2723 av tredje vice talman *Karl Erik Eriksson m. fl.*
 1983/84:2724 av tredje vice talman *Karl Erik Eriksson m. fl.*
 1983/84:2725 av tredje vice talman *Karl Erik Eriksson m. fl.*
 1983/84:2726 av *Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson*
 1983/84:2727 av *Sylvia Pettersson*
 1983/84:2728 av andre vice talman *Anders Dahlgren m. fl.*
 1983/84:2729 av *Gunhild Bolander och Per-Axel Nilsson*
 1983/84:2730 av *Kjell Mattsson m. fl.*
 1983/84:2731 av *Göthe Knutson*
 1983/84:2732 av *Karl Boo m. fl.*
 1983/84:2733 av *Jan-Eric Virgin och Gunnel Liljegren*
 1983/84:2734 av *Kenth Skårvik m. fl.*
 1983/84:2735 av *Rune Ångström m. fl.*
 1983/84:2736 av *Per-Richard Molén*
 1983/84:2737 av *Kjell Mattsson och Elving Andersson*
 Turist- och rekreationspolitiken m. m. (prop. 1983/84:145)

11 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 29 mars

1983/84:138 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till justitieministern om viss lagstiftning avseende ideella föreningar:

Ideella föreningar utgör en betydelsefull del i samhället. Av detta skäl erhåller många föreningar ett omfattande statligt stöd. Föreningarna i fråga anses utgöra hörnplarna i vårt demokratiska samhälle.

Med tanke på att många incidenter inträffat, nu senast vid Svenska pappersindustriarbetareförbundets avdelning i Hyltebruk, saknas det dock inte skäl att ifrågasätta vissa föreningars demokratiska agerande.

Beträffande den ovan nämnda incidenten talar samstämmiga massmedieuppgifter för att en medlem i föreningen, i tal och åtbörder, diskriminerats sedan han accepterat nominering för att aktivt arbeta inom föreningen. Samma källor påstår att orsaken till föreningens handlande är att medlemmen i fråga tillhör ett demokratiskt parti i vårt land.

Är justitieministern beredd vidta åtgärder, t. ex. i form av lagstiftning avseende ideella föreningar vilka med olika metoder försöker förhindra medlem att aktivt delta i föreningsarbete?

Torsdagen den
29 mars 1984

12 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

Meddelande om
frågor

den 29 mars

1983/84:464 av *Ivar Virgin* (m) till jordbruksministern om åtgärder mot svavelutsläpp i Östtyskland:

Regeringen har uppvakttat den brittiska regeringen för att uttrycka de nordiska ländernas oro över svavelutsläppen i England, som svarar för ca 8 % av svavelnedfallen i Sverige. Östtyskland svarar för ca 10 % av våra svavelnedfall.

Har regeringen på motsvarande sätt uppvakttat den östtyska regeringen?

1983/84:465 av *Tore Claeson* (vpk) till bostadsministern om återinförande av statliga bostättningslån:

På förslag av en borgerlig regering beslutade en borgerlig riksdagsmajoritet i december 1981 att de statliga bostättningslånen skulle upphöra den 1 januari 1982. Riksdagen beslutade sedan den 21 april 1983 med anledning av vpk- och s-motioner – i enlighet med socialutskottets betänkande 1982/83:25 – att ge regeringen till känna att bostättningslånen skulle återinföras i någon form. Trots att lång tid gått sedan dess har ännu inte något konkret förslag till återinförande av statliga bostättningslån framlagts.

Min fråga till bostadsministern är:

När avser regeringen för riksdagen lägga fram något konkret förslag till statliga bostättningslån, och hur planerar man att omfattningen och villkoren för en sådan långivning skall se ut?

1983/84:466 av *Rune Torwald* (c) till civilministern om personalläget inom Göteborgs och Bohus läns skatteförvaltning:

Civilministern har vid upprepade tillfällen understrukit vikten av att samhällets organ blir effektivare och mera kundvänliga i sin verksamhet. Denna målsättning torde det finnas en enig uppslutning kring.

Men för att nå nyssnämnda mål är det uppenbart att resp. myndigheter måste ha en personalvolym som står i rimlig relation till ålagda arbetsuppgifter. Skatteadministrationen kritiseras ofta och dess värre med rätta för att inte klara sina uppgifter inom de i författningar rekommenderade tidsramarna. Inte minst i Göteborgs och Bohus län har jag och andra riksdagsledamöter "tryckt på" för att få till stånd en rimligare situation och har i samband därmed utlovats insatser för att minska arbetsbalanserna.

Med stor förvåning har jag i dagarna fått klart för mig att man i vårt läns skatteförvaltningar har hela 75 vakanser på de totalt 422 handläggartjänsterna. På revisionsenheten är situationen än mer alarmerande, eftersom den f. n. har 28 tjänster av 90 obesatta. Här måste åstadkommas en snabb

förändring, om vi någonsin skall komma till rätta med nuvarande klart otillfredsställande situation.

Med hänvisning till det anförda ber jag få ställa följande två frågor till civilministern:

1. Är statsrådet medveten om personalläget inom Göteborgs och Bohus läns skatteförvaltning?
2. Finns det några färdiga planer för rekrytering och utbildning av personal till nyssnämnda myndigheter för att på så sätt åstadkomma en normalisering av handläggningstider för besvärssärenden etc.?

1983/84:467 av *Rune Torwald* (c) till civilministern om rutinerna i visst slag av taxeringsärenden:

Civilministern har vid många tillfällen betonat vikten av en god service åt allmänheten från de offentliga myndigheternas sida. Detta kräver naturligtvis primärt en balans mellan ålagda arbetsuppgifter och tilldelad och väl utbildad personal. Men även tillämpade arbetsrutiner kan ha en avgörande inverkan på om allmänheten upplever servicen som god eller ej. Låt mig ge ett exempel:

En person i Kungälv säljer sin villa under 1982 och flyttar till Göteborg, där han så småningom avser att förvärva en liknande fastighet. Han har tidigare varit taxeringsnämndsordförande under många år, varför han väl känner till gällande regler om realisationsvinstberäkning, uppskov med beskattning av sådan vinst m. m. Han upprättar erforderliga bilagor och begär uppskov med beskattningen av vinsten under hänvisning till att han är i färd med att skaffa ersättningsfastighet i Göteborg. Till sin förvåning finner han, när han i slutet av november 1983 får sin slutskattsedel, att man inte beaktat hans krav på uppskov med beskattningen av realisationsvinsten. Detta medför att han måste upprepa sitt krav hos länsrätten och dessutom hos lokala skattemyndigheten begära anstånd med betalning av kvarsfatt tills ärendet prövats av länsrätten, något som ännu inte skett.

Då jag fått informationer om liknande förfaranden tidigare, rör det sig sannolikt inte om förbiseenden från taxeringsnämndsordförandens sida utan om brister i handläggningsrutiner. Om nämnden, eller eventuellt länsrätten, prövat hans ärende i enlighet med den korrekta deklARATIONEN under tiden fram till den 31 oktober 1983, hade ju mycket arbete besparats inte bara deklareranten utan även länsrätten och lokala skattemyndigheten!

Mot denna bakgrund vill jag fråga civilministern:

Anser statsrådet nuvarande rutiner vid behandling av realisationsvinster på småhusfastigheter godtagbara eller avser statsrådet att initiera ändringar för att reducera arbetsbelastningen för såväl deklarerant som berörda myndigheter?

1983/84:468 av *Martin Olsson* (c) till socialministern om beskattningen av barn som uppbär barnpension:

Barnpension utgår enligt lagen om allmän försäkring till barn som förlorat en eller båda föräldrarna. Till skillnad från underhållsbidrag och bidragsför-

Torsdagen den
29 mars 1984

*Meddelande om
frågor*

skott är barnpensionen skattepliktig inkomst. Detta medför att barnpension och barnets eventuella andra inkomster, exempelvis av feriearbete eller räntor, läggs samman vid skatteberäkningen, vilket leder till att barn med barnpension får betala skatt – minst 30 % – på sin inkomst av feriearbete eller annat, medan barn som har förmånen att ha båda föräldrarna i livet kan ha nära 8 000 kr. i ferieinkomst innan beskattning inträder.

Detta orättvisa förhållande har tagits upp vid flera tillfällen i motioner i riksdagen. I fjol avslogs motionskraven om utredning i avvaktan på regeringens proposition 1983/84:73 om en reformerad efterlevandepension. Denna proposition, som återkallades i december 1983, innehöll dock inga förslag som skulle jämställa barn som har barnpension med övriga barn.

I går avtog riksdagen (SkU 1983/84:30) på nytt motionskrav om utredning av frågan om barnpensionens beskattning med hänvisning till "att det är regeringens avsikt att ytterligare utreda frågan om efterlevandepensioneringsutformning".

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till socialministern:

Kommer regeringen att låta utreda frågan om att i skattehänseende likställa barn som uppbär barnpension med övriga barn?

1983/84:469 av *Karin Ahrland* (fp) till finansministern om ändrade bestämmelser om gåvoskatt i vissa fall:

I februari förra året lovade statsrådet att "uppfylla löftet att se efter om vi kan hitta något som gör att i varje fall de orimliga resultaten inte uppstår som en följd av den nuvarande lagstiftningen". Löftet gavs i ett svar till mig på en fråga som jag hade ställt i anledning av ett gåvoskattemål, där gällande lagstiftning enligt högsta domstolen visade sig kunna medföra ett helt obilligt resultat.

Nu har återigen inträffat att två personer påförts gåvoskatt på nästan 1 milj. kr. för en gåva som återgått.

När är finansministern beredd att infria sitt löfte?

13 § Kammaren åtskildes kl. 16.11.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert